74 коп.

Переулокъ

Переулокъ

Переулокъ

Мостъ

Калитка въ Софійскій монастырь

Цер. Троиц.

Поперечн. земл. валъ

Калитка

Дворы

Мостъ

Переулокъ

Переулокъ

Калитка

Дворы

Пищали

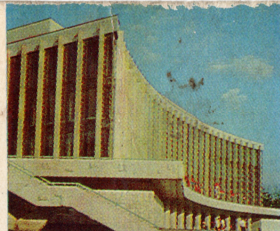
Шинокъ Михайловск.

Михайловские ворота

Михайловские ворота

Михайловскаго монаст.

Избы войсковыя

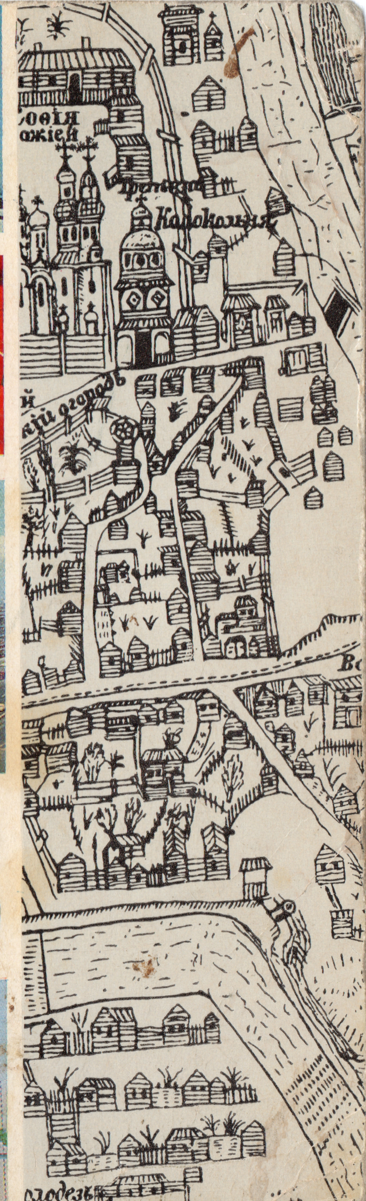

КИЇВ

ЛЕНИН
ЛЕНИН

КИЇВ

КОРОТКИЙ ПУТІВНИК

ОРДЕНА ТРУДОВОГО
ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА
ВИДАВНИЦТВО ПОЛІТИЧНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНИ
КИЇВ — 1976

91(С2)(069)
Д14

Д $\frac{20904-034}{М201(04)-76}$ 148—75

СТОЛИЦЯ КВІТУЧОЇ РЕСПУБЛІКИ

Він прекрасний будь-якої пори року, древній і вічно юний Київ. Незабутнє враження справляє місто влітку, потопаючи в яскравій зелені широких вулиць і наддніпровських парків, які здобули Києву славу міста-сада. Тонким ліризмом сповнені тут прозорі дні золотої осені, коли в ясному повітрі плавно кружляє наскрізь просвічене сонцем пожовкле листя. До лиця місту і пухнастий білосніжний наряд зими, що немовби підкреслює стрункість його величних контурів.

Особливо ж прекрасний Київ навесні. В цю пору буяння природи неможливо відірвати погляд від чарівної картини квітучих каштанів, чиї ніжні свічі наче перегукуються кольором із світлою керамікою білокам'яних будинків. У такі дні можна годинами милуватися своєрідною красою Хрещатика, широкою панорамою Русанівки, будинки якої з висоти дніпровських круч нагадують морські кораблі на рейді, монументальністю багатьох споруд Печерська, мрійливою задумливістю тихих провулків Лук'янівки. В обрисах міста органічно поєднались і округлі лінії древніх бань, і нестримна націленість у небо унікальної інженерної споруди — нової телевежі, і широкі вітражі сучасних будівель із бетону, скла та алюмінію.

Розкинувшись на мальовничих берегах Дніпра, нижче гирла Десни, Київ підніс до сонця свої світлі квартали на межі Полісся і Лісостепу. Ще донедавна він майже

Пам'ятник В. І. Леніну

повністю був розташований на високому правому березі Славутича. Але в повоєнні роки місто все енергійніше крокує на Лівобережжя. На місцях колишніх пустирів і піщаних кучугур виросли цілі житлові масиви — Русанівка і Березняки, Лісовий і Воскресенський. Стрімка траса блакитних поїздів метрополітену з'єднала найвіддаленіші райони міста, яке рік у рік усе більше зростає і вшир, і вгору.

Київ — політичний, економічний, науковий і культурний центр Радянської України, вільної серед вільних, рівної серед рівних у сім'ї братніх республік Країни Рад. На прапорі Української РСР, трудящі якої в братерському союзі з усіма народами соціалістичної Батьківщини пройшли славний героїчний шлях боротьби і перемог, сяють два ордени Леніна, орден Жовтневої революції і орден Дружби народів. На спільному урочистому засіданні ЦК Компартії України і Верховної Ради Української РСР, присвяченому врученню республіці ордена Дружби народів, Генеральний секретар ЦК КПРС товариш Л. І. Брежнєв підкреслив: «Орден, який одержує сьогодні ваша республіка,— це висока оцінка вкладу, який народ України вносить в економічний, соціально-політичний і культурний розвиток Радянської держави, у зміцнення інтернаціональної дружби народів нашої країни».

Могутня сучасна індустрія республіки менш як за два дні випускає нині стільки продукції, скільки її випускалося півстоліття тому за цілий рік. Високого розвитку набули створені за роки Радянської влади авіаційна, суднобудівна, тракторна, приладобудівна, автомобільна, радіотехнічна та інші галузі промисловості. Круто вгору пішло сільське господарство республіки, перебудоване на соціалістичних засадах. За останні піввіку збір зерна

зріс більш як утроє. У 1973 і 1974 роках Україна засипала в засіки Батьківщини по мільярду пудів зерна.

Нині всі радянські люди з величезним ентузіазмом і піднесенням трудяться над виконанням накреслень XXV з'їзду Комуністичної партії Радянського Союзу. Цей найвищий партійний форум комуністів нашої країни став подією всесвітньо-історичного значення, видатним рубежем на шляху будівництва комуністичного суспільства, переконливим свідченням торжества ленінізму. Звітна доповідь Центрального Комітету партії, з якою виступив Генеральний секретар ЦК КПРС Леонід Ілліч Брежнєв, документи з'їзду збагатили теорію і практику марксизму-ленінізму, стали дороговказом для всіх трудівників багатонаціональної соціалістичної Батьківщини, ввійшли яскравою сторінкою в історію світового комуністичного руху.

XXV з'їзд КПРС визначив широкі обрії нашого творення в десятій п'ятирічці. Головне завдання її полягає в послідовному здійсненні курсу Комуністичної партії на піднесення матеріального і культурного рівня життя народу на основі динамічного і пропорційного розвитку суспільного виробництва і підвищення його ефективності, прискорення науково-технічного прогресу, зростання продуктивності праці, всемірного поліпшення якості роботи в усіх ланках народного господарства.

Пліч-о-пліч з усіма народами-братами нашої Вітчизни здійснюють грандіозні накреслення партії на десяту п'ятирічку трудящі Радянської України. На XXV з'їзді Компартії України було визначено високі рубежі нашої республіки. На 30—34 процента збільшиться обсяг промислового виробництва. Якщо в минулій п'ятирічці середньорічні валові збори зернових досягли 40 мільйонів тонн, то рубіж на десяту — 46—48 мільйонів тонн

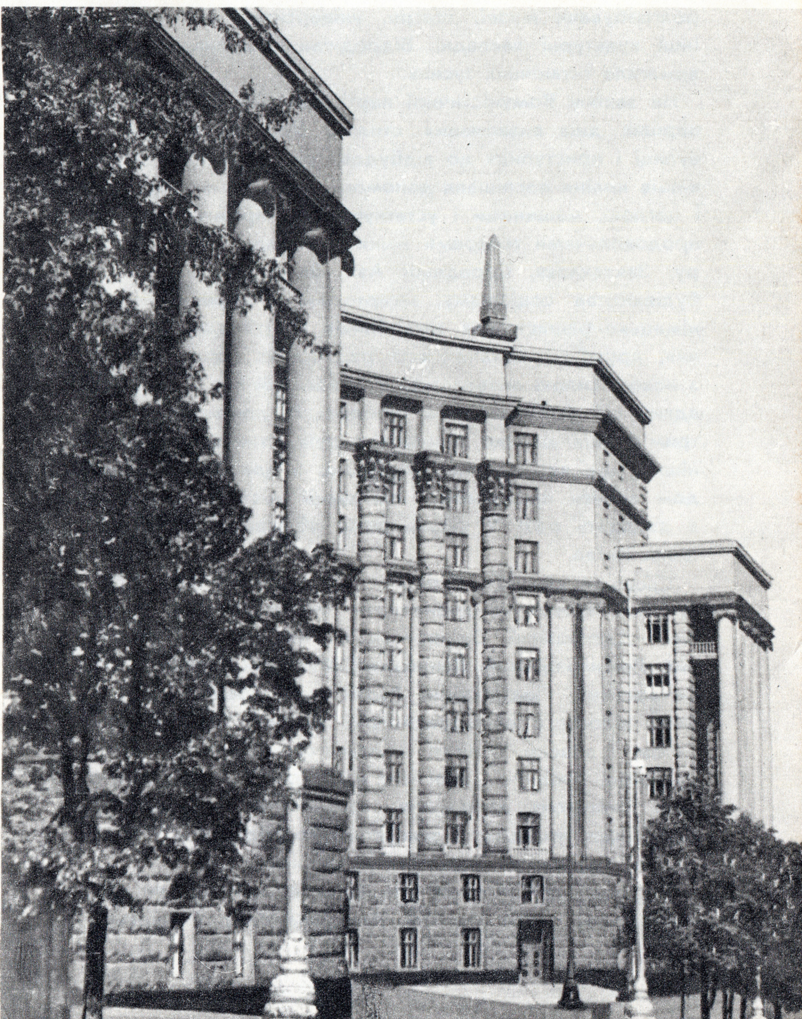
щороку. На 25—27 процентів зростуть на Україні суспільні фонди споживання.

Нових успіхів у розвитку економіки, науки, культури досягнуть в десятому п'ятирічці трудящі столиці України — Києва. Набагато зросте випуск екскаваторів, електронних обчислювальних машин, верстатів-автоматів, мотоциклів, телевізорів, тканин, взуття, швейних виробів, поліпшиться якість продукції.

Два ордени Леніна і Золота Зірка прикрашають прапор столиці Радянської України міста-героя Києва, який уславився своїми ратними і трудовими подвигами.

Древній Київ — «мати міст руських» — відіграв велику роль в історії стародавньої Русі, колиски трьох братніх народів — російського, українського і білоруського. Його бурхливий сьогоднішній розвиток, як і стрімкий злет усієї республіки, невіддільний від трудових звершень, дружньої допомоги усіх народів соціалістичної Батьківщини, насамперед братнього російського народу. В листі великому російському народові з нагоди визволення рідного міста від німецько-фашистських загарбників трудящі Києва писали: «Всенародно стверджуємо: свобода і щастя України — в непохитному союзі з російським народом і всіма радянськими народами-братами. Всенародно клянемося зміцнювати цей священний союз! І клятву свою заповідаємо нашим дітям, нашим нащадкам на віки вічні!».

Повною мірою можна оцінити красу сьогоднішнього Києва, масштаби трудового подвигу міста, велич його злету, лише згадавши, що три десятиліття тому місто лежало в згарищах. Німецько-фашистські окупанти вбили 200 тисяч киян, 100 тисяч насильно вигнали на каторжні роботи до Німеччини, зруйнували 1000 промислових підприємств, понад 40 процентів житлових будинків,

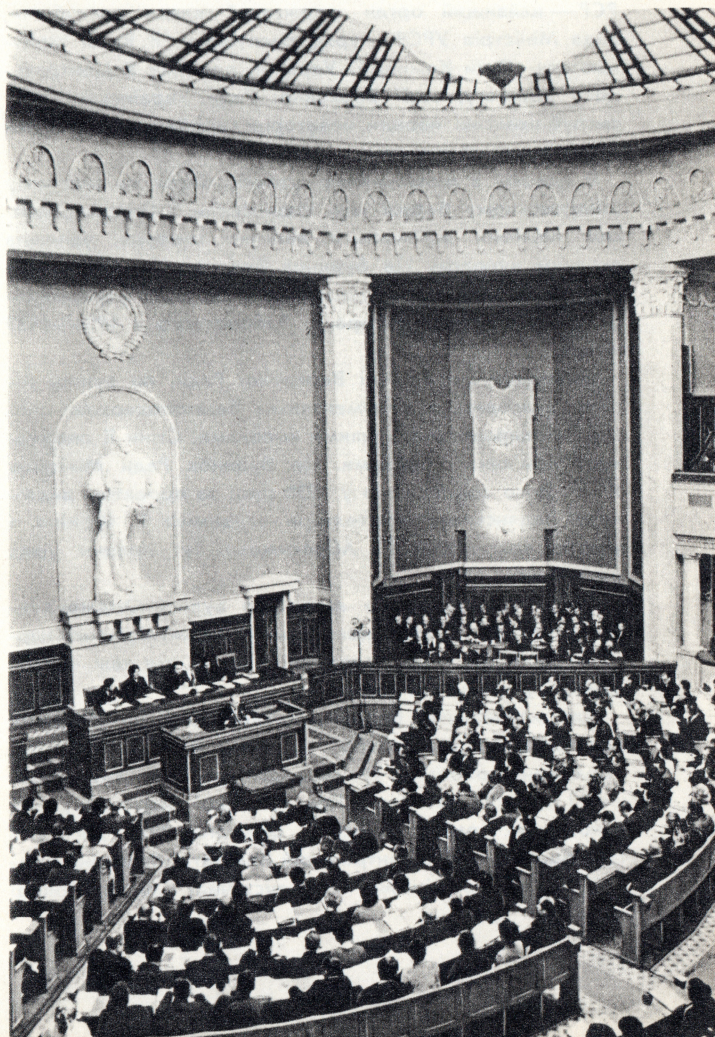
розграбували музеї, театри, університет, інститути та інші культурні заклади. Відродження великого міста вимагало титанічних зусиль.

На заклик Комуністичної партії десятки тисяч киян з перших днів визволення столиці України вийшли на вулиці і приступили до відбудови рідного міста. З усіх кінців країни поспішала допомога. Ешелони з цементом і цеглою, машинами і устаткуванням, промисловими й продовольчими товарами йшли з Москви, Уралу, Сибіру, Закавказзя, Середньої Азії. Випробуване під час будівництва соціалізму, загартоване в боротьбі проти німецько-фашистських загарбників «чуття єдиної родини», дружба і єднання всіх радянських народів-братів з новою силою виявляється в повоєнний час. І саме завдяки цій безкорисливій братерській допомозі й підтримці Київ швидко піднявся з руїн, став ще прекраснішим, ще величнішим. Порівняно з довоєнним періодом випуск промислової продукції міста зріс майже в двадцять раз! У кілька разів збільшився житловий фонд Києва.

Сьогодні столиця України — це двомільйонне місто, що поділяється на дванадцять адміністративних районів — Дарницький, Дніпровський, Жовтневий, Залізничний, Ленінградський, Ленінський, Мінський, Московський, Печерський, Подільський, Радянський, Шевченківський. Воно відоме в найвіддаленіших куточках Радянського Союзу і далеко за його межами своєю могутньою індустрією, продукція якої йде в 60 країн світу, різнобічною науковою діяльністю, талановитим мистецтвом. Швидкими темпами розвивається господарське і культурне будівництво соціалістичного Києва.

В столиці УРСР працюють Центральний Комітет Комуністичної партії України, Верховна Рада Української

В сесійному залі Верховної Ради УРСР

РСР — найвищий орган державної влади республіки, Рада Міністрів УРСР — уряд республіки. В Києві відбуваються з'їзди Компартії України, пленуми її Центрального Комітету, сесії Верховної Ради Української РСР, республіканські наради новаторів виробництва, форуми діячів науки та культури.

В одному з мальовничих куточків Києва на високому дніпровському березі між Радянським і Першотравневим парками здіймається велична споруда, увінчана скляним куполом. Це будинок Верховної Ради Української РСР, зведений за проектом визначного українського архітектора професора В. Заболотного в 1936—1939 роках.

Неподалік від будівлі Верховної Ради, по вулиці Кірова, знаходиться монументальна багатоповерхова споруда, прикрашена стрункими колонами. Стіни її опоряджені кам'яними брилами. Це будинок Ради Міністрів УРСР. Його споруджено у 1938 році за проектом видатного радянського архітектора академіка І. Фоміна з участю архітектора П. Абросимова. Тут працює уряд республіки.

Центр архітектурного ансамблю вулиці Орджонікідзе — будинок Центрального Комітету Комуністичної партії України. Як і дві попередні будівлі, він теж споруджений у тридцятих роках.

Біля мальовничої Володимирської гірки, на високому наддніпровському пагорбі височить красива споруда, обрамлена колонами. Тут розмістилися Київський обласний і міський комітети Комуністичної партії України, виконавчий комітет Київської обласної Ради депутатів трудящих, а також Центральний Комітет, обласний і міський комітети Ленінської Комуністичної Спілки Молоді України.

В центрі міста на Хрещатику, між вулицями Леніна і Свердлова, привертає увагу монументальна будівля виконкому Київської міськради, збудована в п'ятдесяті роки.

Депутати міськради — найдостойніші люди столиці України: новатори виробництва, вчені, митці, вчителі, лікарі, партійні та радянські працівники, Герої Соціаліс-

тичної Праці і Герої Радянського Союзу, комуністи і безпартійні, чоловіки і жінки, ветерани праці і молоді трудівники. Київська міськрада — повноправний господар міста. Її депутати — народні обранці — беруть найактивнішу участь в керівництві промисловістю і будівництвом Києва, дальшим розвитком його економіки, культури, охорони здоров'я, народної освіти, торгівлі та ін. Бюджет міської Ради, що складається переважно з відрахувань від прибутків підприємств, спрямовується насамперед на задоволення постійно зростаючих потреб трудящих.

Невичерпне джерело трудової звитяги киян, їх великих досягнень у господарському і культурному будівництві — дружнє змагання і систематичний обмін досвідом з трудящими братніх союзних республік. Уже багато років виробничники Подільського району Києва змагаються з трудівниками Краснопресненського району Москви, дарничани — з трудящими Київського району столиці СРСР. Міцніє, збагачується новими гранями, приносить нові творчі успіхи трудова співдружність київського заводу верстатів-автоматів імені Горького і московського — «Красный пролетарий». Таких прикладів багато.

Міцніють дружні зв'язки трудящих Києва з братніми країнами соціалістичної співдружності, розширюються економічні й культурні зв'язки столиці України з містами інших держав. Міста-побратими Києва — Лейпціг, Краків, Братіслава. Споріднені міста Києва — Тампере, Флоренція, Тулуза, Кіото.

Зростає міжнародний авторитет Радянського Союзу — прапороносця інтернаціоналізму, миру й дружби народів, успішно втілюється в життя ленінська Програма миру, висунута Комуністичною партією. Значний вклад у боротьбу за мир, зміцнення економічної та

Над Верховною Радою УРСР —
Державний прапор республіки

оборонної могутності Країни Рад, світової системи соціалізму вносять своєю працею і трудящі Української РСР. З трибуни Організації Об'єднаних Націй лунає і повноправний голос Радянської України, яка є одним із її засновників. Представники нашої республіки рішуче виступають за зміцнення миру і дружби між народами, проти імперіалізму, неоколоніалізму і расизму.

В Києві знаходяться генеральні консульства Народної Республіки Болгарії, Німецької Демократичної Республіки, Польської Народної Республіки, Соціалістичної Республіки Румунії, Угорської Народної Республіки, Чехословацької Соціалістичної Республіки, Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії.

Столиця України — один із визначних центрів науки і культури. Успішно діє Академія Наук УРСР. Багато видатних вчених плідно працюють у різних галузях науки: вони створюють розумні електронні машини, проникають в таємниці атома, синтезують чудесні матеріали, вивчають природні ресурси республіки, досліджують її історію, культуру, літературу.

На київських вулицях і площах привертають увагу афіші семи театрів, ста клубів і палаців культури, філармонії, цирку, естради. В місті діють 140 кіноустановок, понад 1300 бібліотек, три кіностудії, радіо- і телевізійний центри. Масовими тиражами випускають у світ художню, політичну, наукову літературу видавництва республіки, що знаходяться в Києві. В столиці України видаються десятки газет і журналів. Тут плідно працюють творчі спілки: письменників, композиторів, художників, архітекторів, журналістів, працівників кінематографії України.

Повнокровним, цікавим і змістовним творчим життям живуть трудівники Києва.

ЕСТАФЕТА ГЕРОЇКИ

ВІЧНА СЛАВА
УЧАСНИКАМ СІЧНЕВОГО
ЗБРОЙНОГО ПОВСТАННЯ
1918 РОКУ В КИЄВІ,
ЯКІ ЗАГИНУЛИ В БОРОТЬБІ
ЗА ВЛАДУ РАД

Граніт і бронза пам'ятників, мармур меморіальних дошок — як хвилюючі сторінки кам'яного літопису, що воскрешають у серці овіяні легендарною славою буремні дні революції і громадянської війни, звитяжні роки перших п'ятирічок, мужність і відвагу, виявлені в роки боротьби проти німецько-фашистських загарбників. Вони втілюють зв'язок часів, наступність поколінь, славну естафету революційних, бойових і трудових традицій.

Численні монументи, які доносять до нас гарячий подих вікопомних подій, навіки вкарбовані в силует Києва, стали невід'ємною рисою його архітектурного обличчя.

У найлюднішому місці столиці Радянської України, там, де сходяться дві центральні міські магістралі — Хрещатик і бульвар Т. Г. Шевченка, здіймається пам'ятник засновникові Комуністичної партії і творцеві Радянської держави, геніальному вчителеві трудящих усього світу Володимиру Іллічу Леніну. Фігура з червоного полірованого граніту підноситься на постаменті, виконаному з чорного полірованого лабрадориту. Цей пам'ятник, створений народним художником СРСР С. Меркуровим, відкрито 5 грудня 1946 року.

На постаменті золотом сяють пророчі слова вождя: «При єдиній дії пролетарів великоруських і українських вільна Україна можлива, без такої єдності про неї. не

◀ *Пам'ятник учасникам Січневого збройного повстання 1918 року, які загинули в боротьбі за владу Рад*

може бути й мови». На другому боці постаменту викарбувано: «Ніколи не переможуть того народу, в якому робітники і селяни в більшості своїй пізнали, відчули і побачили, що вони відстоюють свою, Радянську владу — владу трудящих, що відстоюють ту справу, перемога якої їм і їх дітям забезпечить можливість користуватися всіма благами культури, всім, що створено людською працею».

З іменем В. І. Леніна тісно пов'язані всесвітньо-історичні перемоги радянського народу, героїчна боротьба за утвердження влади Рад на Україні, успішне втілення в життя величної програми комуністичного будівництва.

В центрі міста, на вулиці Володимирській, в 1938 році було відкрито Київський філіал Центрального музею В. І. Леніна. З глибоким душевним хвилюванням приходять сюди кияни і гості столиці України. В залах музею вони знайомляться з священними реліквіями, які розповідають про життя й революційну діяльність Леніна. Серед кількох тисяч експонатів — численні оригінали документів, першодруки ленінських праць, фотокопії рукописів. Відвідувачі зупиняються перед експонатами, що розкривають гігантську роботу вождя революції по створенню і загартуванню партії більшовиків, по підготовці й проведенню першої в світі переможної пролетарської революції в жовтні 1917 року, по відбудові народного господарства країни та розробці перспективних планів соціалістичного будівництва. Чимало документів музею присвячено вкладу В. І. Леніна в утворення багатонаціональної соціалістичної держави — СРСР.

Експозиція музею постійно збагачується. Нові матеріали на його стендах розповідають про боротьбу тру-

дящих України за успішне втілення в життя геніальних заповітів вождя. І глибоко символічно, що саме в музеї В. І. Леніна в урочистій обстановці молодь дає клятву бути вірною ленінським ідеалам, примножувати ударною працею героїчні традиції партії та народу.

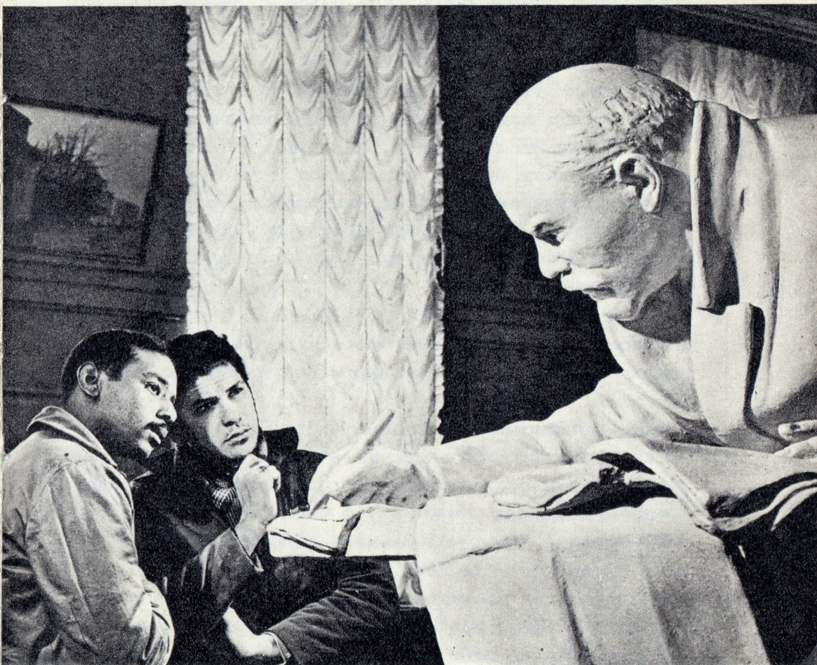
Завжди багатолюдно і біля невеличкого двоповерхового будинку по вулиці Ульянових, 12. З надпису на меморіальній дошці дізнаємось, що напередодні першої російської революції в 1903—1904 роках тут жила сім'я Ульянових: мати Леніна — Марія Олександрівна і сестри Марія та Анна. Дмитро Ілліч Ульянов — брат Володимира Ілліча — спочатку мешкав на Фундуклеєвській (нині вулиця Леніна) в будинку № 80, а потім на Пушкінській, 32.

Рідні Леніна прибули в Київ, щоб подати допомогу членам російської частини ЦК РСДРП у виконанні рішень II з'їзду партії і налагодити тісні зв'язки з місцевими партійними організаціями. Незважаючи на жорстокий поліцейський режим, репресії, Ульянови вели невтомну підпільну роботу: розповсюджували марксистську літературу, вишукували кошти на її видання. Вони вели активне листування з закордонним більшовицьким центром, з Володимиром Іллічем, який уважно стежив за розвитком революційних подій на Україні.

У січні 1904 року Д. І. Ульянова, М. І. Ульянову і А. І. Ульянову-Єлізарову царський уряд кинув за грати Лук'янівської тюрми. Згодом царські жандарми змушені були випустити Ульянових на волю, і вони знову включилися в активну революційну діяльність.

Вплив ідей вождя на політичне виховання київських робітників був величезний. Ще в 1901 році в місті було організовано групу сприяння «Искре», яка підтримувала систематичний зв'язок з редакцією, з В. І. Леніним.

До цехів заводів і фабрик, студентських аудиторій долинало пристрасне слово нелегальної загальноросійської політичної газети. В 42 номерах «Искры» було вміщено 93 статті про Київ і Київську губернію. Ці статті до редакції надсилали київські кореспонденти.

Назви багатьох київських вулиць, меморіальні дошки на фасадах підприємств доносять відгомін класових битв

київського пролетаріату, який разом з російськими робітниками, пролетаріатом усієї країни мужньо піднімався на боротьбу проти самодержавства і капіталістів.

Неподалік від київського залізничного вокзалу височать потужні корпуси електровагоноремонтного заводу імені Січневого повстання. Це одне з найстаріших підприємств міста. Кілька років тому з нагоди 100-річчя з часу заснування воно було нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора. Щоранку, йдучи на зміну, виробничники бачать біля прохідної меморіальну дошку, яка нагадує, що в 1879 році тут, у колишніх Головних майстернях Південно-Західної залізниці, було проведено страйк. Перший страйк київських робітників, що увінчався перемогою: робочий день було зменшено з 11 до 10 годин.

Коли з площі Калініна поїдете тролейбусом убік нового великого житлового масиву — Сирця, то потрапите на одну з широких пожвавлених магістралей міста — вулицю Мельникова. Кияни свято шанують пам'ять робітника-слюсаря, професіонального революціонера, видатного організатора перших марксистських гуртків на Україні Ювеналія Дмитровича Мельникова. Саме з його ініціативи в 1895 році був створений перший у Києві Робітничий комітет, який мав керувати страйковою боротьбою київського пролетаріату.

Вулиці Л. Кецховелі, Б. Жаданівського... Ці імена теж добре відомі жителям міста. Вони нагадують про славні сторінки революційного руху. Висланий із Тифліса за участь у революційному гуртку, Ладо Кецховелі в середині дев'яностих років приїхав до Києва і, встановивши зв'язок з робітниками, розгорнув активну пропаганду марксизму, розповсюдження революційної літератури.

Палке слово правди доходило до глибини робітничих сердець, запалювало їх на боротьбу. Велику агітаційно-пропагандистську роботу здійснював київський «Союз боротьби за визволення робітничого класу».

У грізний 1905 рік робітники Південно-російського машинобудівного заводу (нині «Ленінська кузня»), заводів Гретера і Криванека (нині «Більшовик»), Неєдли і Унгер-

мана (нині «Червоний екскаватор») та інших підприємств Києва на знак протесту проти кривавої розправи над робітниками Петербурга 9 січня застрайкували. Активну участь взяли вони і в жовтневому політичному страйку, створенні Київської Ради робітничих депутатів. Уранці 18 листопада 1905 року повстали солдати саперної бригади на чолі з двадцятирічним підпоручиком Б. Жаданівським. До них приєдналися робітники заводів «Арсенал», Південно-російського машинобудівного, Головних майстерень Південно-Західної залізниці, бойові дружини Шулявського фабрично-заводського району, який здобув горде, крилате ймення Шулявської республіки. Під звуки «Варшав'янки» мирна демонстрація робітників і солдатів проходила містом. Та в районі Галицької площі (нині площа Перемоги) царські війська зустріли повсталих вогнем. Було поранено Б. Жаданівського, впали на мокру від дощу бруківку вбиті робітники — токар Карпенко, маляр Добровольський, столяри Крикун та Любченко. Про це нагадує нащадкам меморіальна дошка на одному з цехів «Ленінської кузні», який виходить фасадом на вулицю Б. Жаданівського (колишню Жилянську).

Революційну свідомість робітників заводу, збройний виступ саперів високо оцінив В. І. Ленін. Царські кати жорстоко розправилися з учасниками революційних подій. Підпоручика Б. Жаданівського, який очолив збройний виступ саперів, було спочатку засуджено до розстрілу, згодом заміненого каторгою. Певний час разом з іншими учасниками повстання він був в'язнем київської військово-політичної тюрми Косий Капонір — тієї самої, де в різний час відбували ув'язнення більшовики О. Г. Шліхтер, Г. І. Чудновський та інші. Нині в Косому Капонірі — музей. Його численні експонати нагадують

нащадкам про героїчний шлях боротьби революціонерів за світле майбутнє народу.

Революція 1905—1907 років у Росії була першою народною революцією епохи імперіалізму. В. І. Ленін назвав її «генеральною репетицією» Жовтня. 8 червня 1906 року в Києві вийшов перший номер легальної більшовицької газети «Работник». Центральне місце в номері

КОМСОМОЛЬЦЯМ
20х років

СЛАВА
СОЛДАТУ

займала стаття В. І. Леніна «Напередодні», в якій підкреслювалося: «Ми стоїмо напередодні величезних історичних подій, ми — напередодні другого великого ступеня російської революції». Ці слова вождя трудящих виявилися пророчими. Характерно, що газета «Работник» — перша більшовицька газета на Україні, в якій була надрукована стаття В. І. Леніна.

У вогні класових боїв мужнів, гартувався, готувався до вирішальних боїв проти самодержавства київський пролетаріат. Звістка про перемогу Лютневої революції в Петрограді облетіла всю країну, як і повсюдно, викликала революційне піднесення в Києві.

Гаряче відгукнулися київські робітники на історичний постріл «Аврори», усім серцем вітали перемогу Жовтневого збройного повстання в Петрограді. Перша в світі переможна пролетарська революція стала поворотним пунктом в історії людства. Під впливом Великого Жовтня, першими на Україні підняли червоне знамено боротьби за Радянську владу робітники київського заводу «Арсенал», де в жовтні було створено ревком на чолі з видатним революціонером-більшовиком Андрієм Івановим. Самовіддана боротьба арсенальців проти військ буржуазного Тимчасового уряду і контрреволюційної Центральної ради ввійшла яскравою сторінкою в літопис революційної героїки робітничого класу країни. Навіть без боєприпасів і продовольства, повсталі продовжували геройськи захищатись. Вдершись на завод, петлюрівці жорстоко розправилися з арсенальцями: 300 робітників розстріляли, багатьох порубали на місці. За особистою вказівкою В. І. Леніна, на допомогу київському пролетаріату прийшли червоноармійські загони, матроси. Після кількаденних вуличних боїв петлюрівці були розбиті.

Посічені кулями арсенальські стіни — це пам'ятка подвигу легендарної пролетарської фортеці. Навпроти тричі орденоносного заводу «Арсенал» імені В. І. Леніна, біля станції метро «Арсенальна», на постаменті з червоного граніту встановлено гармату, з якої робітники вели вогонь по військах контрреволюції.

Разом з арсенальцями в Жовтневому і Січневому збройних повстаннях брали активну участь робітники інших київських заводів і фабрик, революційні солдати. На площі перед будинком Президії Верховної Ради споруджено пам'ятник учасникам Жовтневого повстання, вірним синам київського пролетаріату, які віддали своє життя за щастя народне. На чорному лабрадориті постаменту на братській могилі урочисті слова: «Героям Великої Жовтневої соціалістичної революції — робітникам і солдатам, які загинули смертю хоробрих в боях за владу Рад у м. Києві 11—13 листопада (29—31 жовтня) 1917 року».

В суворі й тяжкі часи боротьби з ненависною буржуазно-націоналістичною Центральною радою і Директорією, полчищами Денікіна і Врангеля, петлюрівцями та інтервентами робітники і селяни України зміцнювали братерський союз з російським та іншими народами нашої країни.

У січні 1918 року вели боротьбу проти Центральної ради радянські війська під командуванням Ю. М. Коцюбинського і загони Червоного козацтва на чолі з В. М. Примаковим. Сьогодні ім'я Ю. Коцюбинського увічнено в назві однієї з вулиць Києва. На мальовничому березі Дніпра, біля моста імені Патона, одно із улюблених місць відпочинку киян — затишні алеї парку імені В. Примакова. В центрі парку — пам'ятник організаторові і керівникові Червоного козацтва.

5 лютого 1919 року радянські війська, в складі яких були уславлені Богунський і Таращанський полки під командуванням М. О. Щорса і В. Н. Боженка, розгромили петлюрівців і вступили в місто. Микола Олександрович Щорс став першим комендантом радянського Києва. Любов'ю й шаною народною оточені імена цих легендарних полководців, героїв громадянської війни. В дні святкування 300-річчя возз'єднання України з Росією на бульварі Шевченка, там, де в нього вливається вулиця Комінтерна, відкрито пам'ятник Щорсу. Скульптори М. Лисенко, М. Суходолов і В. Бородай відтворили виразний образ героя-полководця. Уславлений полководець верхи на коні немовби вітає киян і гостей міста — так само, як у буремному дев'ятнадцятому вітав він населення щойно визволеного Києва. А на вулиці Боженка, біля меблевої фабрики імені Боженка, стоїть пам'ятник командирові Таращанського полку Першої Української радянської дивізії В. Н. Боженку.

В 1974 році в столиці України створено бронзову композицію, яка увічнює героїчний подвиг екіпажу бронепоїзда «Таращанець». «Помираємо, але не здаємося!» — з цими словами славні сини революції підірвалися разом з бронепоїздом, щоб він не потрапив до ворога.

В різних районах Києва встановлено пам'ятники видатним діячам Комуністичної партії та Радянської держави, чиє життя і діяльність були пов'язані з Києвом: Г. І. Петровському, С. В. Косіору, В. Я. Чубарю, Д. З. Мануїльському, Д. С. Коротченку.

Бійці революції та громадянської війни передали естафету героям перших п'ятирічок. В двадцяті й тридцяті роки по всій нашій країні піднімалися корпуси нових заводів і фабрик. Народжувалися нові галузі промисловості. Виростали нові вулиці й площі. В парку імені

Пам'ятник видатному радянському полководцю М. Ф. Ватутіну

Ленінського комсомолу стоїть величний монумент комсомольцям 20-х років. Він увічнює образ представника покоління, на долю якого випало воювати з бандитами і будувати вузькоколійку в Боярці, зводити нові цехи і встановлювати трудові рекорди. Це покоління творців нового світу, прекрасне плем'я корчагінців.

Мирну працю радянських людей 22 червня 1941 року порушив віроломний напад фашистської Німеччини, почалася Велика Вітчизняна війна. Уся країна піднялась на захист завоювань Жовтня. Могутніми бастіонами соціалізму, живим втіленням героїзму радянського народу на шляху ворожих полчищ стали міста Москва і Ленінград, Київ і Сталінград, Севастополь і Одеса, Новоросійськ і Керч, удостоєні звання міст-героїв, а Брест — звання фортеці-героя. 83 дні і ночі сорок першого року на смерть стояли радянські воїни, трудящі під стінами міста над Дніпром, захищаючи його від фашистів.

У чорні дні окупації Київ не скорився загарбникам, боровся, зберігаючи віру у визволення. Воно прийшло зі сходу в гімнастерці воїна, загартованого і змужнілого в історичних битвах під Москвою, на Волзі, на вогненній Курській дузі. Столицю України визволяли представники народів усіх братніх республік, об'єднаних ідеями пролетарського інтернаціоналізму, міцно згуртованих навколо Комуністичної партії.

Битва за Дніпро і Київ ввійшла яскравою сторінкою в літопис Великої Вітчизняної війни. На Київському напрямі ворог зосередив до 30 дивізій, у тому числі дев'ять танкових і моторизованих. Війська 1-го Українського фронту під командуванням генерала армії М. Ф. Ватутіна оволоділи на правому березі Дніпра рядом плацдармів, найважливішими з яких були Букринський — на південь від столиці України і Лютізький — на північ.

6 листопада 1943 року — в переддень 26-ї річниці Великої Жовтневої соціалістичної революції — столиця нашої Батьківщини Москва салютувала героям битви за визволення Києва. У цій битві особливо відзначились війська генералів К. С. Москаленка, І. Д. Черняховського, П. С. Рибалка, С. Я. Красовського, П. М. Королькова. Переправою військ на Лютізький плацдарм, яка відіграла вирішальну роль у досягненні успіху, керував заступник командуючого фронтом генерал-полковник А. А. Гречко, нині Маршал Радянського Союзу, міністр оборони СРСР. У складі радянських військ у битві за визволення столиці Радянської України боролась Перша Чехословацька окрема бригада під командуванням полковника Л. Свободи. За мужність і героїзм 65 з'єднань і частин діючої армії дістали найменування «Київських». Близько двох з половиною тисяч воїнів, які виявили виняткову мужність в боях за Дніпро, були удостоєні звання Героя Радянського Союзу.

Поруч з представниками старшого покоління мужньо боролися проти ворога вихованці київської комсомолії, молодь столиці України. Широко відомі імена Героїв Радянського Союзу снайпера Людмили Павличенко, Марії Боровиченко, Віталія Ульянова та багатьох інших. За відвагу в роки Великої Вітчизняної війни, активну участь у господарському і культурному будівництві, плодотворну роботу по вихованню підростаючого покоління і в зв'язку з 30-річчям визволення Радянської України від німецько-фашистських загарбників Указом Президії Верховної Ради СРСР Київську міську комсомольську організацію в 1974 році нагороджено орденом Червоного Прапора.

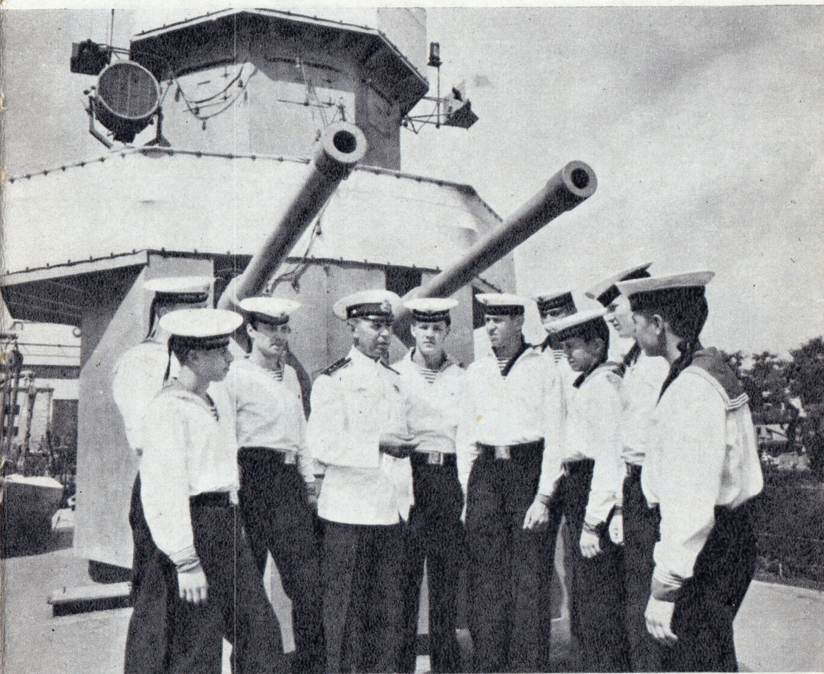
Кияни свято шанують безсмертний подвиг радянських воїнів, які принесли місту щастя визволення.

Монумент визволителям в Нових Петрівцях

З особливим хвилюванням приходять люди на крутий пагорб, з якого відкривається широка панорама Дніпра. Ще здалеку впадає в око строгий і величний обеліск, висічений з сірого полірованого граніту. Він піднявся у височінь неба на 26 метрів. Біля підніжжя пам'ятника — могила Невідомого солдата, над нею палахкотить вогонь. Вічний вогонь безсмертя. Вогонь нашої священної пам'яті — пам'яті серця. Ми ніколи не забудемо тих, хто віддав своє життя за свободу, честь і незалежність Батьківщини. В парку вздовж широкої алеї — могили, над якими тихо і урочисто шепоче листя тополь, каштанів, кленів. Тут поховані 34 герої Великої Вітчизняної війни — генерал-полковник М. Кирпонос, відважний танкіст Н. Шолуденко, який в грізному сорок третьому першим увірвався на площу Калініна, та інші воїни. На мармурових плитах — незабутні імена героїв, що загинули в боях за визволення столиці України, представників різних народів Радянської Вітчизни. Бойове побратимство скріплене кров'ю.

Ніхто не забутий, ніщо не забуте! В цьому ще раз переконуєшся на вулицях і площах, у парках і скверах Києва. Як символ стійкості, мужності й героїзму радянських воїнів-визволителів раз-у-раз зустрічаєш монументи на честь героїв Великої Вітчизняної війни. Не заростають стежки до народних святинь. Імена солдатів, офіцерів і генералів увічнені в назвах багатьох міських магістралей. Минуть десятиріччя, віки, але вдячні нащадки — спадкоємці слави старших поколінь — завжди будуть пам'ятати тих, хто стояв на смерть в Голосіївському лісі і форсував під суцільним вогнем Дніпро, хто боровся в партизанах і в київському підпіллі, всіх патріотів, які в суворих воєнних випробуваннях наближали світлий і радісний день Перемоги.

Обеліск на честь учасників героїчної оборони Києва на місці боїв у Голосіївському парку, пам'ятники загиблим робітникам заводу верстатів-автоматів імені Горького, викладачам і студентам політехнічного інституту, футболістам київського «Динамо», які в дні окупації грали матч смерті, юному підпільникові Казику Гапоненку... Під'їжджаючи до Києва з півночі, біля села Нові

Представники трьох поколінь арсенальців зустрілися біля історичної стіни рідного заводу

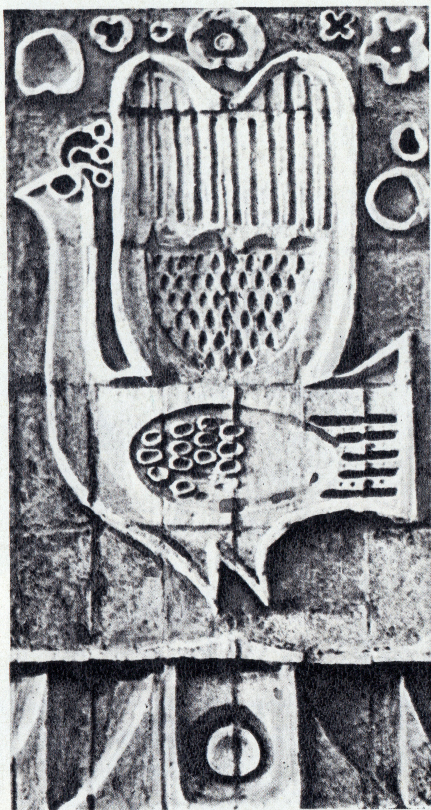
В'їзд у місто-герой Київ

Петрівці побачите пам'ятник воїнові-визволителю. Тут у сорок третьому проходив передній край битви за столицю України. Прославленому радянському полководцеві генералу армії М. Ф. Ватутіну встановлено пам'ятник у Радянському парку. Автор скульптури — Є. Вучетич. На постаменті пам'ятника напис: «Герою Радянського Союзу генералові Ватутіну від українського народу».

Два монументи нескореним зведено в Дарниці. Один з них — пам'ятник радянським громадянам і військовополоненим солдатам і офіцерам Радянської Армії, розстріляним фашистами. Другий — меморіальний комплекс пам'яті радянських бійців, закатованих у Дарницькому концтаборі. «Остання тропа закатованих. Знесилені, голодні, закривавлені, вони йшли цією стежкою на розстріл, несучи в серцях ненависть до ворогів і віру в нашу перемогу» — ці слова викарбувані на камені біля доріжки, що веде до галявини смерті.

Священна пам'ять про героїку революційних битв, про мужність і відвагу легендарних захисників соціалістичної Батьківщини в роки Великої Вітчизняної війни живе і вічно житиме в серці й свідомості нинішніх і майбутніх поколінь. Перемога Радянського Союзу над гітлерівським фашизмом, безсмертний подвиг нашого народу в ім'я миру і щастя на землі викликає захоплення і глибоку вдячність усього прогресивного людства. З особливою силою це проявилося в хвилюючі дні 30-річчя перемоги над гітлерівцями. Цю знаменну дату ми відзначили урочисто і піднесено як велике і прекрасне свято радянського народу, всіх чесних людей планети.

ПОДИХ ВІКІВ

Легенда розповідає, що Київ заснували три брати — Кий, Щек, Хорив та сестра їхня Либідь. Ці імена лишилися в назві міста, його урочищ, невеличкої річки.

Немає точного підтвердження цій легенді, але знахідки археологів дають змогу дедалі повніше уявити історію міста, що виникло, згідно з останніми дослідженнями, мало не півтора тисячоліття тому. Протягом майже трьох віків Київ був столицею Київської Русі і здобув почесне ім'я матері міст руських.

Донедавна найстарішими спорудами Києва вважалися будівлі XI століття. Та ось, прокладаючи трасу метрополітену на Подолі, будівельники відкрили дерев'яні зруби кількох помешкань ремісників. Найдавніше, яке, до речі, добре збереглося, збудовано в IX столітті. Нині його можна побачити на території Київського музею народної архітектури та побуту. Завдяки зусиллям реставраторів воно стоятиме віки, розповідаючи нащадкам про те, як жив, чим займався трудовий люд древнього Києва.

А на горі, в районі сучасної Радянської площі, там, де зараз починаються вулиці Володимирська, Велика Житомирська, Героїв революції, руками талановитих майстрів зводилися князівські палаци, виростали церкви, хороми знатних людей. За князювання Володимира кияни збудували Десятинну церкву, архітектура якої викликала захоплення сучасників. Цю чудову кам'яну споруду зруйновано під час монгольського нашестя, і тільки

◀ *Золоті ворота — головний в'їзд до древнього Києва*

фундамент на подвір'ї Державного історичного музею розповідає про її розміри та форми.

Киянам досить часто доводилося братися за зброю: полчища кочівників раз у раз підступали до міських стін. У 1037 році Ярослав Мудрий, вщент розбивши із своєю дружиною печенігів, заклав на честь перемоги на місці сьогоднішньої площі Богдана Хмельницького Софійський собор. Кілька разів добудований і перебудований, він і понині захоплює відвідувачів величчю архітектури, високим мистецтвом оздоблення.

Найбільшу увагу привертає унікальний мозаїчний і фресковий розпис. Про високий професійний рівень майстрів мозаїки свідчить хоча б те, що тут налічується близько 180 різних відтінків смальти. Фресковий живопис вражає передусім світським характером своєї тематики. Знаменно, що в культовій споруді, головному на той час храмі, поряд із церковними сюжетами — сцени з життя київського двору, полювання, різні ігри та змагання. Є навіть образи весельчаків-скоморохів.

Художники-реставратори провели копітку роботу по розчищенню і відновленню старовинних мозаїк і фресок, які були вкриті багатьма пізнішими нашаруваннями.

Одна з реліквій собору — мармуровий саркофаг Ярослава Мудрого.

Софія була не тільки релігійним, а й культурно-освітнім центром. Тут писали літописи, що донесли до нас відгомін древньої історії. При соборі була заснована школа і перша на Русі бібліотека.

На південний захід від Верхнього міста на Старокиївській горі Ярослав Мудрий заклав «град великий Київ», обнісши його валом та іншими укріпленнями. Це була неабияка фортифікаційна споруда: попід валами і стінами заввишки 16 і завширшки 18 метрів, було викопано

глибокі рови. Рештки цих споруд будівельники знаходять і тепер.

В оборонних валах було зроблено кілька воріт, з яких збереглися лише рештки Золотих. В XI столітті Золоті ворота служили головним в'їздом до Києва, а також були визначною архітектурною спорудою. Вони складалися з двох паралельних кам'яних стін, з'єднаних вгорі склепінням. Над ворітьми стояла невеличка церква. Час завдав Золотим воротам значних руйнувань. У середині XVIII століття за розпорядженням властей їх засипали землею — «для збереження». На початку тридцятих років минулого століття ворота розкопав київський археолог К. Лохвицький.

Гора, Поділ і Печерськ — із цих трьох частин складався Київ у XI—XII століттях. У 1070—1077 роках в улоговині однієї з придніпровських круч було споруджено Видубецький монастир. Легенда, пов'язана з походженням назви Видубечі, переносить нас у минуле тисячоліття, до часів хрещення Русі. В цьому місці, за переказами, «видибав» з води скинутий у Дніпро язичеський ідол Перун.

Про хрещення киян нагадує і споруджений у 1853 році на Володимирській гірці пам'ятник князеві Володимиру. Його бронзова постать заввишки 4,5 метра, а висота всього пам'ятника з постаментом — понад 20 метрів. Проект пам'ятника виконав російський скульптор В. Демут-Малиновський, а в натурі його зробив професор академії мистецтв П. Клодт.

У сивій давнині губиться вік підземних лабіринтів Києво-Печерської лаври (нині державного історико-культурного заповідника), де творив свою безсмертну «Повість временних літ» легендарний Нестор-літописець, де рятувалися кияни від набігів кочівників. В XI столітті

Софія. Стародавня фреска
Саркофаг Ярослава Мудрого

тут оселилися монахи. Особливі кліматичні умови і склад грунтів сприяли муміфікації тіл померлих. Спритні монахи видавали їх за «святі мощі». Завдяки цьому Печерська лавра зажила широкої слави, перетворившись подалі на велике кріпосницьке господарство.

Головну споруду лаври— Успенський собор, який зв'язав у єдину архітектурну композицію всі монастирські будівлі, було закладено в 1073 році за князя Святослава — сина Ярослава. Стіни собору були пишно оздоблені фресками та мозаїкою, підлога викладена з шиферу, інкрустованого мармуром На жаль, цю споруду варварськи зруйнували фашистські окупанти в роки Великої Вітчизняної війни.

Наприкінці XI — на початку XII століть біля Печерської лаври було споруджено церкву Спаса на Берестові, яка з пізнішими перебудовами збереглася до наших днів. Вона правила за родову усипальницю князів з династії Мономаховичів. В 1157 році там поховали князя Юрія Долгорукого — засновника Москви.

На території заповідника діє кілька музеїв і виставок. Одна з найцікавіших експозицій — музей історичних коштовностей, де зібрані численні знахідки археологів. Тут можна ознайомитися також із розвитком друкарства на Україні, виробами давніх ремісників.

На території лаври поховано В. Кочубея та І. Іскру, українських патріотів, які виступали за зміцнення дружніх зв'язків з російським народом і були страчені зрадником Мазепою в 1708 році.

У середині XII століття в урочищі Дорогожичі, на північних підступах до Києва, чернігівські князі Ольговичі спорудили монастир і кам'яну церкву в ім'я святого Кирила. Там, у родовій усипальниці князів, поховано героя «Слова о полку Ігоревім» — Святослава. Кирилів-

ська церква не зберегла первісного вигляду, її було капітально реконструйовано в XVII—XVIII віках. Але тут ще й сьогодні трапляються старовинні розписи XII століття.

У центрі міста, навпроти Софійського собору, височить пам'ятник видатному державному діячеві і полководцю України Богдану Хмельницькому. З його ім'ям пов'язана одна з найвизначніших подій в історії українського народу — визвольна війна 1648—1654 років проти польсько-шляхетського гніту, за возз'єднання з братнім російським народом.

Саме на площі, де нині встановлено пам'ятник, у грудні 1648 року кияни урочисто вітали очолюване Богданом Хмельницьким військо, що вже уславилося блискучими перемогами над шляхтою. Саме тут у 1654 році після переможного закінчення визвольної війни населення міста радо зустрічало російське посольство і одностайно схвалило історичне рішення Переяславської Ради про возз'єднання України з Росією.

Пам'ятник відкрито в 1888 році. Бронзову фігуру гетьмана на коні відлито у Петербурзі за проектом художника М. Мікешина. Булава в руці Богдана Хмельницького спрямована в бік Москви, що символізує прагнення українського народу до возз'єднання з російськими братами.

Значну цінність становлять споруди пізнішого періоду, пов'язані з іменами чудових зодчих — С. Ковніра, А. Меленського, В. Растреллі, І. Мічуріна та інших. Яскравим зразком стилю барокко XVIII століття є колишній царський палац біля будівлі Верховної Ради УРСР та Андріївська церква на схилах Дніпра. Проекти обох будівель розробив відомий зодчий В. Растреллі. Вони відзначаються стрункістю форм, легкістю та ажурністю.

На Подолі, на розі Хоревої і Костянтинівської вулиць, є маленький будиночок. Він цікавий тим, що в 1706—1707 роках тут зупинявся Петро І.

Наприкінці XVIII на початку XIX століття в Києві розгортається спорудження адміністративних, культурно-освітніх та торговельних споруд. Тільки лічені з них збереглися до нашого часу. Серед них так званий Гостиний двір на нинішній Червоній площі Подолу.

Проект його розробив відомий петербурзький архітектор Л. Руско, а будівельні роботи почалися в 1809 році. Та велика пожежа 1811 року знищила і збудоване, і проект. Потім будівництву перешкодила Вітчизняна війна 1812 року, і лише 1826 року воно відновилося. Але за браком коштів не було доведено до кінця. І лише в 1974 році, більш як через півтораста років, у Ленінграді серед архівних документів пощастило знайти другий примірник проекту з авторським підписом. Прийнято рішення про реконструкцію Гостиного двору — тут розмістяться різні побутові та торговельні служби.

З Червоною (колишня Контрактова) площею зв'язані пам'ятні сторінки в житті міста і всієї держави — рух декабристів. Як відомо, у 1821 році ними було створено «Південне товариство», до якого увійшли П. І. Пестель, С. І. Муравйов-Апостол, М. П. Бестужев-Рюмін, С. Г. Волконський та інші. Члени цього товариства збиралися тут з 1822 по 1825 рік, під час щорічних контрактових ярмарків, на свої з'їзди.

Визначною пам'яткою культової архітектури XIX століття є Володимирський собор, що височить на розі бульвару Шевченка та вулиці Леонтовича. Перший проект споруди з 13 куполами розробив професор І. Штром, але незабаром для здешевлення його зміни-

Андріївська церква.
Архітектурна пам'ятка XVIII століття

Пектораль. Археологічна знахідка.
Фрагмент пекторалі

ли, лишивши сім куполів. Потім чергові зміни вніс архітектор О. Беретті, під керівництвом якого в 1862 році і почалося будівництво. Закінчено спорудження собору в 1896 році. Особливу цінність становлять внутрішні художні розписи, які робили під керівництвом професора А. Прахова такі відомі російські художники, як В. Васнецов, М. Нестеров та інші.

Серед оригінальних споруд передреволюційного періоду — початку XX століття — можна назвати Бессарабський критий ринок на Хрещатику (автор проекту — архітектор Г. Гай), будинок міської залізничної каси на Пушкінській вулиці (О. Вербицький) та чимало інших.

Усі пам'ятки історії і архітектури ретельно охороняються державою. Щороку відводяться значні кошти для їх реконструкції, оновлення, проводяться роботи по наданню найціннішим пам'яткам їх первісного вигляду.

МІСТО
ТВОРЧОЇ ПРАЦІ

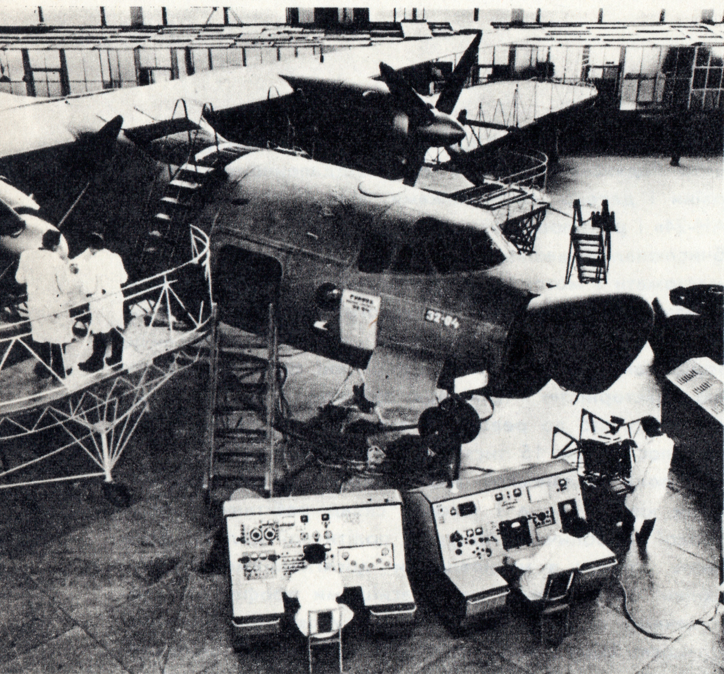

Сьогодні столиця України — великий індустріальний центр Радянського Союзу. В найвіддаленіших куточках країни і далеко за її межами відомі стрімкі літаки «АН-24» і риболовецькі судна, швидкодіючі електронно-обчислювальні машини і гідравлічні екскаватори, верстати-автомати і мотоцикли, фотоапарати, тканини та багато різноманітних виробів народного споживання. 700-тисячний загін робітничого класу столиці України — це творці найдосконалішої продукції, які славляться високою майстерністю і технічною зрілістю. Для порівняння нагадаємо, що до революції в промисловості міста налічувалось лише 15 тисяч індустріальних робітників.

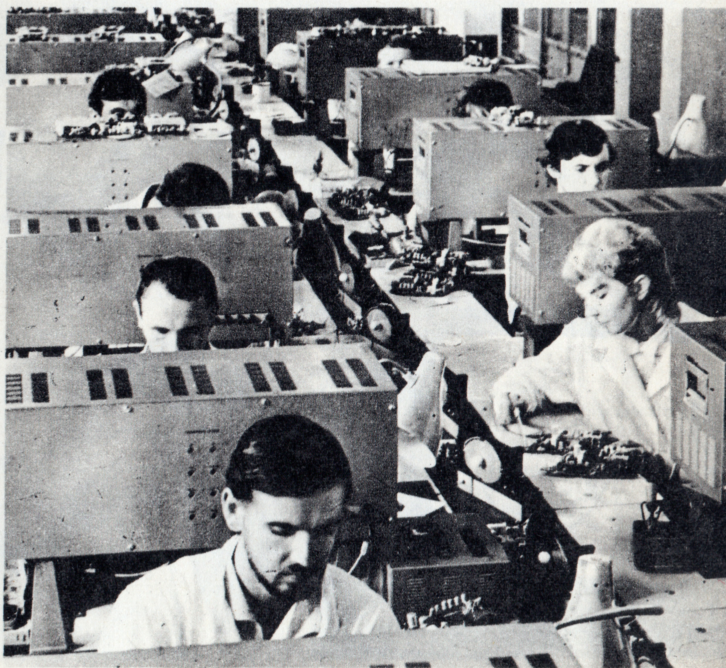
За роки радянської влади докорінно змінився не тільки кількісний, а і якісний склад робітників. Люди високої виробничої культури і політичної зрілості, вони мають справу з найновішими досягненнями науки і техніки, оволодівають найсучаснішими професіями, покликаними до життя нинішньою науково-технічною революцією. Щоб скласти уявлення про освітній ценз сьогоднішнього робітника столиці України, пошлемося на приклад хоча б заводу «Точелектроприлад». Кожний другий робітник багатотисячного колективу цього підприємства має середню загальну або технічну освіту, кожний восьмий — вищу. Посада — робітник, освіта — вища технічна. Такі записи можна побачити в трудових книжках багатьох виробничників заводів електронних

◀ *Продукція заводу художнього скла*

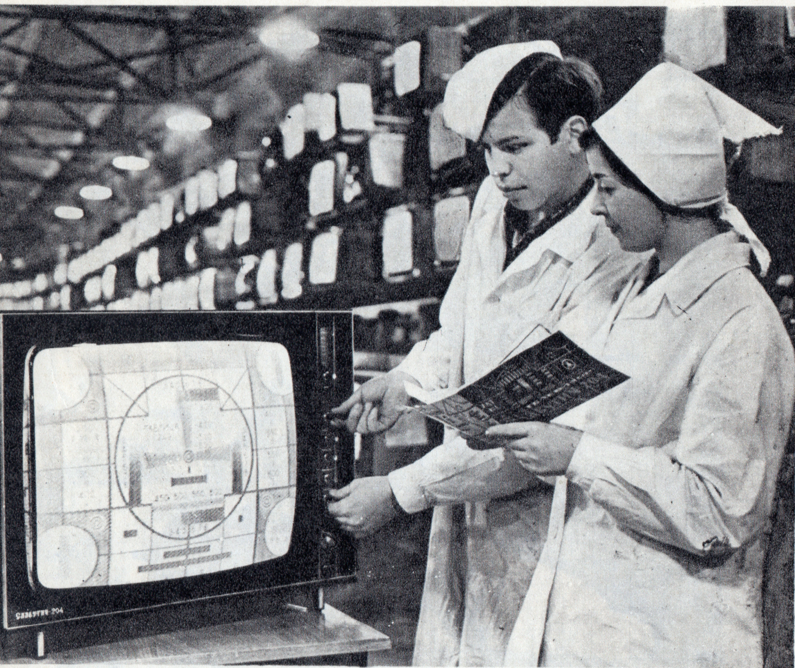

обчислювальних і керуючих машин, «Радіоприлад», реле та автоматики й інших.

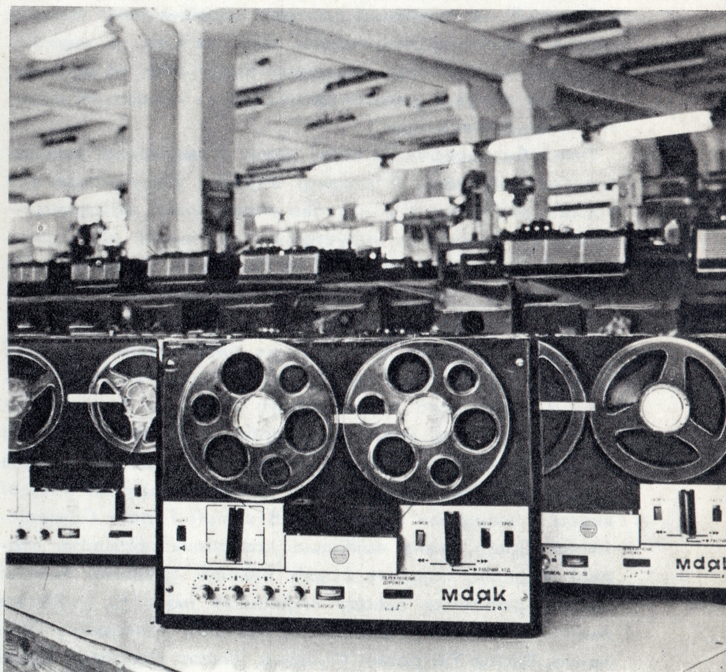
Сьогодні індустрія столиці України за обсягом промислової продукції — це 17 довоєнних Києвів. І справа не лише в зростанні обсягу виробництва. Змінилася сама структура індустрії міста. Створено цілком нові галузі промисловості — радіоелектроніка, напівпровідників,

виробництво штучних алмазів, хімічних волокон, штучної шкіри тощо. Швидкими темпами розвиваються і традиційні галузі київської індустрії — електроприладобудування, машинобудування, хімічна, легка і харчова промисловість. Розвиток цей відбувається на якісно новій основі — реконструюються і технічно переозброюються старі цехи, стають до ладу нові потужні корпуси.

Взяти, наприклад, одне з найстаріших машинобудівних підприємств столиці України — «Більшовик». До революції це був завод, що належав іноземному капіталу. За мізерну плату робітники змушені були працювати по 13—14 годин на добу в нелюдських умовах жорстокої експлуатації і знущань з боку адміністрації, в приземкуватих виробничих приміщеннях із підсліпуватими вікон-

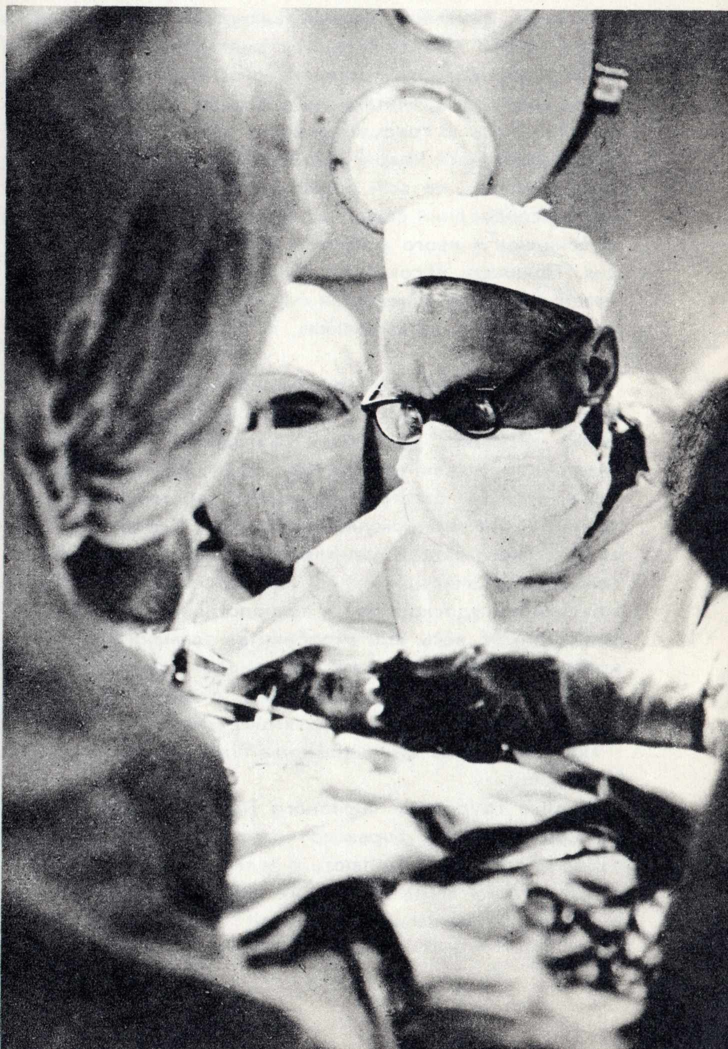

цями. Тоді тут випускалася досить примітивна продукція. А завітайте на «Більшовик» сьогодні. В його просторих цехах одержують путівку в життя найдосконаліші агрегати для потреб хімічного машинобудування Радянського Союзу та інших країн. Нині «Більшовик» — завод заводів. Його технікою оснащені й оснащуються цілі підприємства — найбільші новобудови п'ятирічки.

В боротьбі за технічний прогрес виробничники підприємства невпинно зміцнюють свої зв'язки з наукою. Сьогодні «Більшовик» — науково-виробниче об'єднання, до якого входять науково-дослідний та проектний інститут «Укрндіпластмаш».

Такий безпосередній союз науки і заводської практики — веління часу. В столиці України утворюється все більше виробничих і науково-виробничих об'єднань — справжніх форпостів індустріального Києва. «Київарматура», «Київтрактордеталь» та інші вже здобули собі добру славу і високим технічним рівнем своєї продукції, і крутим зростанням темпів виробництва.

Трудівники Києва борються за перетворення столиці України в місто високопродуктивної праці, високої культури і зразкового громадського порядку. В авангарді цього руху ідуть новатори виробництва, правофлангові соціалістичного змагання, колективи передових заводів і фабрик міста. Їх девіз: дати більше продукції кращої якості з меншими витратами. В сузір'ї Героїв Соціалістичної Праці імена найбільш достойних громадян столиці України, гордість і цвіт славної трудової гвардії міста — робітники заводу «Арсенал» імені В. І. Леніна Анатолій Якимович Донченко, Меланія Григорівна Павленко, Віктор Петрович Філіппов, Віктор Петрович Щербина, бригадир судномонтажників заводу «Ленінська кузня» Микола Романович Молодченко, швачка фабрики імені Смирнова-Ласточкіна Тамара Василівна Биченок, будівельники Василь Андрійович Ягола, Ганна Мусіївна Сіра, Григорій Іванович Донець та інші. Господарі свого життя, своєї оновленої країни, вони проникливим розумом і працьовитими руками створюють найбільші цінності на нашій землі, вносять свій вагомий вклад в побудову комунізму.

Київські робітники завжди виступали застрільниками нових форм соціалістичного змагання, поборниками всього передового, прогресивного. Перегорнемо сторінки документів, вчитаємось в історію робітничого класу міста. Коли в тридцяті роки на заклик Комуністичної партії виховувати кадри, здатні оволодіти технікою і рухати її вперед, по всій країні широкою хвилею розгорнувся всенародний стахановський рух, одними із перших включилися в нього робітники київських заводів і фабрик. Приклади високої продуктивності праці, відмінної якості продукції показували стахановці «Арсеналу», «Ленінської кузні», «Більшовика», 4-ї взуттєвої фабрики та інших.

Кияни продовжують і розвивають кращі трудові традиції робітничого класу міста. Шириться рух за комуністичне ставлення до праці. Сьогодні в ньому беруть участь сотні тисяч трудівників. Тисячі бригад, дільниць, цехів, відділів, багато підприємств удостоєно високого звання колективів комуністичної праці. В кожному цеху ви зустрінете людей допитливої творчої думки — раціоналізаторів і винахідників, чий новаторський талант спрямований на удосконалення технологічних процесів, революціонізує весь хід виробництва, ламаючи застарілі норми і відкриваючи шлях до трудових рекордів. Вони успішно борються за здійснення рішень XXV з'їзду КПРС, виконання завдань десятої п'ятирічки.

Познайомимось ще з кількома підприємствами столиці України.

Ордена Трудового Червоного Прапора завод верстатів-автоматів імені Горького часто називають заводом-садом. Його цехи потопають у зеленій гущавині, вздовж струнких алей всіма кольорами веселки виграють квіти, і прямо на заводській території звисають до землі

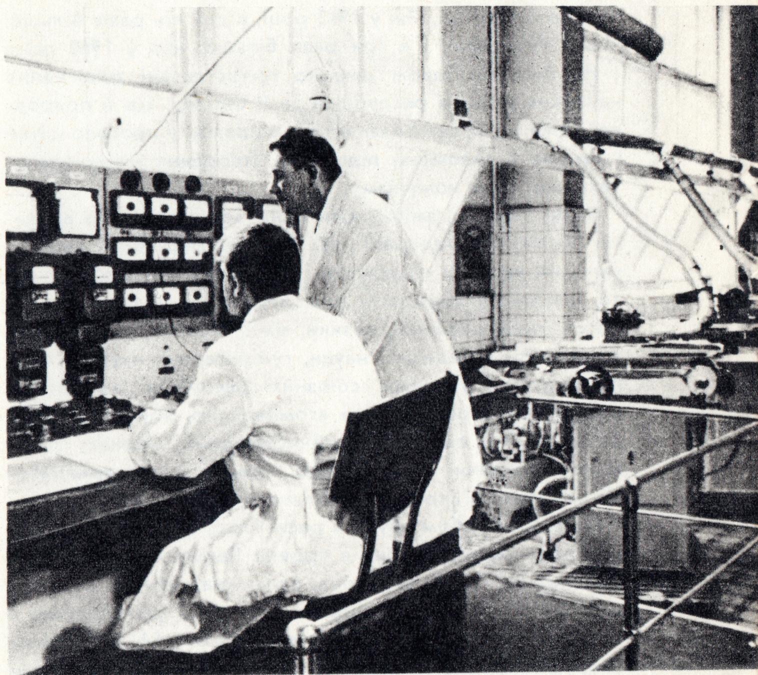
запашні плоди яблунь і груш. Продукція заводу відзначається великою досконалістю і широко використовується в автотракторній, шарикопідшипниковій та інших галузях промисловості. Київські верстати-автомати і автоматичні лінії добре відомі в десятках країн, куди вони експортуються.

Найближчий сусід верстатозаводу — завод «Червоний екскаватор». Він теж удостоєний ордена Трудового Червоного Прапора, теж славиться високою культурою виробництва. В близькі й далекі шляхи-дороги вирушають з воріт підприємства невтомні металеві землекопи — досконалі гідравлічні екскаватори. Їх можна побачити сьогодні і на численних будівельних майданчиках країни, і в сільському господарстві.

Якщо «Червоний екскаватор» — один із ветеранів київської індустрії, історія якого сягає до рубежа дев'ятнадцятого і двадцятого століть, а завод верстатів-автоматів можна віднести до підприємств, так би мовити, середнього покоління, то завод електронних обчислювальних і керуючих машин — представник молодшого покоління промисловості міста. Йому років десять, але він уже вийшов у ранг провідних підприємств і високим класом своєї роботи завоював добру славу далеко за межами міста і всієї країни. Розумні електронні машини, народжені тут, здатні розв'язувати комплекси найскладніших народногосподарських завдань.

Передовий досвід кращих трудових колективів Києва, як і всієї нашої республіки, широко відображений на Виставці досягнень народного господарства УРСР. Виставочне містечко розташувалося на південній околиці Києва і займає площу понад триста гектарів. Це справжня скарбниця новаторства, трудової майстерності й звитяги людей праці. Тисячі експонатів, представлених

В інституті надтвердих матеріалів, керованому Героєм Соціалістичної Праці В. М. Бакулем

у численних павільйонах і на майданчиках,— це хвилююча і вражаюча розповідь про трудові перемоги українських гірників і металургів, машинобудівників і хіміків, будівельників і транспортників, хліборобів і тваринників.

Успіхи трудящих республіки не можуть не окрилювати. Досить згадати, що сьогодні Україна дає в 74 рази

більше продукції, ніж у 1913 році, в дев'ять разів більше, ніж у 1950 році, і в три рази більше, ніж у 1960 році.

На Виставці також широко представлені досягнення наукових установ республіки та її столиці. Це й природно, адже в умовах розвинутого соціалізму прогрес науки і техніки є головною підоймою створення матеріально-технічної бази комунізму.

Вчені України, зміцнюючи тісні творчі зв'язки з вченими Російської Федерації, всіх братніх республік, вносять вагомий вклад у скарбницю вітчизняної та світової науки, успішно розвивають нові напрями в різних галузях математики, механіки, фізики, хімії, біології, сільськогосподарської і медичної науки, гуманітарних наук. У співдружності з ученими союзних республік на Україні вперше було розщеплено атомне ядро, збудовано перші вітчизняні електронно-обчислювальні машини, одержано синтетичні алмази тощо. Чимало з цих принципово важливих відкриттів зроблено в Києві.

Бойовим штабом науки в республіці, одним із могутніх наукових центрів країни є ордена Леніна Академія наук Української РСР — складова, органічна частина Академії наук СРСР. Президія Академії наук УРСР розташована в центрі Києва, на вулиці Володимирській, 54, в будинку, спорудженому в 50-х роках XIX століття за проектом архітектора О. Беретті. Засновано Академію наук України у 1919 році, після визволення Києва Червоною Армією від німецьких окупантів і буржуазно-націоналістичних петлюрівських військ. Заснування першої в країні республіканської академії — Академії наук України, становлення її з братерською допомогою АН СРСР — яскравий вияв ленінської національної політики Комуністичної партії, її батьківського піклування про піднесення економіки і розквіт культури народів Радянської країни.

В одному з цехів Дарницького шовкового комбінату

Біля колиски АН УРСР стояв видатний російський вчений академік Володимир Іванович Вернадський — її перший президент.

Академія наук УРСР пройшла великий і славний шлях. Нині вона об'єднує понад 80 наукових установ, у яких плідно працюють 12 тисяч наукових працівників, у тому числі сотні докторів і тисячі кандидатів наук, Герої

Соціалістичної Праці, лауреати Ленінської і Державної премій СРСР, Державної премії УРСР. Чимало з цих установ розташовано в Києві, науковий потенціал якого з року в рік зростає.

На передові позиції науково-технічного прогресу вийшли київські інститути електрозварювання імені Є. О. Патона, кібернетики, матеріалознавства, надтвердих матеріалів АН УРСР, а також інститут автоматики і ряд інших наукових закладів галузевих міністерств. Інститут електрозварювання по праву називають зварювальним цехом країни. Серед здобутків українських науковців такі широко відомі сучасні методи, як електрошлакове зварювання і зварювання під флюсом, електродугове наплавлення, зварювання в середовищі захисних газів, зварювання електронним променем і вибухом, електрошлаковий переплав металів тощо.

Визначний вклад у розвиток вітчизняної науки вносять видатні київські вчені, цвіт нашої інтелігенції — президент Академії наук УРСР Б. Є. Патон, академіки О. К. Антонов, М. М. Амосов, М. П. Бажан, І. К. Білодід, В. М. Глушков, Р. Є. Кавецький, О. В. Кірсанов, Ю. О. Митропольський, А. Ф. Прихотько, І. М. Францевич та інші.

Пліч-о-пліч з наукою Академії розвивається наука вузівська. Київ — місто вісімнадцяти вищих учбових закладів, великий центр підготовки висококваліфікованих спеціалістів багатьох галузей знань. Понад 140 тисяч молодих людей здобувають вищу освіту в інститутах столиці України, в тому числі майже половина — на стаціонарі. Тільки в двох найбільших учбових закладах Києва — Державному університеті імені Т. Г. Шевченка і політехнічному інституті оволодівають знаннями 45 тисяч юнаків і дівчат, з них двадцять тисяч вчаться без відри-

В лабораторії інституту проблем міцності матеріалів АН УРСР

ву від виробництва на заочному і вечірньому відділеннях.

Познайомимось ближче з цими флагманами київських вузів.

Університет серед вузів міста — старійшина. Він заснований 1834 року. Головний корпус збудований за проектом архітектора В. Беретті в 1842 році.

Традиційно червоне забарвлення університетських стін немовби символізує його героїчне минуле. В 1901 році 183 студенти, які брали участь у революційних виступах проти царизму, були віддані в солдати. З цього приводу В. І. Ленін на сторінках «Искры» надрукував статтю, закликаючи підтримати революційне студентство. Мітингами, страйками, створенням бойових загонів відповіла молодь на злодіяння царського уряду.

В Київському університеті одержали освіту такі видатні вчені, громадські і державні радянські діячі, як О. Бах, Є. Тарле, М. Чеботарьов, О. Шмідт, М. Боголюбов, В. Затонський, письменники М. Рильський, А. Корнійчук і інші.

Нині ордена Леніна Київський університет імені Т. Г. Шевченка готує кадри для найрізноманітніших галузей економіки і культури. З його стін виходять фізики і математики, біологи і хіміки, економісти і історики, геологи і журналісти. Університет підтримує тісні зв'язки з вищими учбовими закладами Російської Федерації, інших братніх союзних республік. Тут здобувають вищу освіту представники різних національностей Країни Рад. Вчаться в університеті і посланці соціалістичних країн, молодих незалежних держав Африки, Азії, Латинської Америки. В КДУ спеціально створено факультет для іноземних студентів.

Справжньою кузнею кадрів став ордена Леніна Київський політехнічний інститут імені 50-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції. Його засновано 1898 року. Всіма формами навчання тут охоплено нині 25 тисяч юнаків і дівчат. КПІ теж має славні революційні традиції. В 1917—1918 роках район інституту був місцем боїв за встановлення Радянської влади.

Тут перебував штаб червоногвардійських загонів славної робітничої Шулявки.

Нинішній політехнічний не порівняти з тим, яким він був ще кілька десятків років тому. Виросли нові корпуси, лабораторії оснащено найновішою апаратурою та обладнанням. Спеціалістів високої кваліфікації готують численні факультети — механічний, радіотехнічний, елек-

тронної техніки, електроенергетичний, теплоенергетичний, автоматики і електроприладобудування та інші.

Високою якістю підготовки спеціалістів відомі також такі інститути міста як інженерно-будівельний, педагогічний, автодорожний, інженерів цивільної авіації, медичний, культури, театрального мистецтва, Українська сільськогосподарська академія та інші.

Додайте до студентської молоді ще 218 тисяч дітей, які сідають за парти в 248 школах і школах-інтернатах, величезний загін учнів десятків вечірніх шкіл, професійно-технічних училищ, і ви зумієте скласти уявлення про численний контингент студентської і шкільної молоді нашого міста.

ВІЧНО МОЛОДИЙ

У кожного міста, як і у людини,— одне, своє обличчя, один характер. Яке ж архітектурне обличчя Києва?

У XIII столітті його зрівняли з землею орди хана Батия, його винищували пожежі і нещастя в пізніші часи, у роки другої світової війни нещадних руйнувань завдали йому фашистські окупанти. Та старовинне місто, мов казковий Фенікс, щоразу вставало з попелу і руїн і сьогодні вражає всіх, хто зустрічається з ним уперше, величчю своїх масивів, цільністю архітектурних ансамблів, де день вчорашній гармонійно поєднується з днем сьогоднішнім, молодістю струнких бульварів, проспектів, широких площ.

Люди називають його містом вічної молодості, бо інакшого ймення не даси містові, яке лише за повоєнне тридцятиріччя збільшило свій житловий фонд у п'ять разів, яке милує око сонячним оздобленням красенів-будинків, барвистим вбранням парків і садів, грандіозним розмахом нового будівництва.

Знайомство з Києвом здебільшого починають з його головної магістралі — Хрещатика. Колишня Хрещата долина, перші споруди на якій з'явилися наприкінці XVIII століття, стала своєрідною віссю, навколо якої групується основний ансамбль центрального району міста. До нього входять і три площі — імені Ленінського комсомолу, що прилягає до придніпровських крутосхилів, імені Калініна, від якої розбігаються траси до

 Першотравнева демонстрація на Хрещатику

Печерська та району старого міста, і Бессарабська — тут Хрещатик вливається в одну з найдовших міських магістралей — вулицю Червоноармійську.

У роки Великої Вітчизняної війни гітлерівські окупанти завдали Хрещатику нищівних руйнувань, на ньому уціліли тільки лічені будинки. Після визволення Києва від фашистів усі кияни піднялися на відбудову центральної вулиці. Її було майже вдвоє розширено, вздовж тротуарів створено зелені алеї. Хрещатик народився вдруге, став стократ красивішим, ніж раніше.

Наближається до кінця реконструкція Червоноармійської вулиці — природного продовження Хрещатика, яка, в свою чергу, вливається в проспект 40-річчя Жовтня. Таким чином, ця траса з'єднує центр міста з Виставкою досягнень народного господарства УРСР та Голосіївським лісопарком. У недалекому майбутньому за цим маршрутом проляже новий радіус столичного метрополітену.

Будівництво метро найближчим часом викличе зміни в архітектурному обличчі тих місць на Червоноармійській вулиці, де розмістяться станції підземної електрички. Зокрема, змінить свій вигляд площа Толстого. В цілому ж на цій магістралі вже майже немає старих споруд. 7, 9, 14-поверхові житлові корпуси, виконані в строгій і раціональній сучасній манері, надають вулиці вигляду певної архітектурної завершеності.

Окрасою магістралі став Палац культури «Україна», споруджений на честь сторіччя з дня народження В. І. Леніна. Його зал розрахований майже на чотири тисячі чоловік. Споруда має в плані трапецієвидну форму. Для опорядження фасаду застосовано анодований алюміній, білий мармур, граніт. Найновіше устаткування і апаратура, а також акустичні особливості залу дають

Панорама Русанівки

можливість використовувати його як театрально-концертний зал і кінозал. Оригінально вирішено підвісну стелю з незвичайним освітленням, застосованим тут вперше у вітчизняній практиці.

Милує око площа імені Дзержинського з її красивим шляхопроводом і оригінальною спорудою Центру науково-технічної інформації. Неподалік упорядковується мальовничий парк з озером.

Від своєрідної осі Хрещатик — Червоноармійська пролягло кілька магістралей, що ведуть до Печерська, де до Жовтневої революції селилася міська знать. Є серед них старі, але оновлені за роки Радянської влади вулиці, наприклад, Кірова, що тягнеться понад зоною прибережних парків до площі Слави з могилою Невідомого солдата; Жовтневої революції, одна з архітектурних окрас якої — Жовтневий палац — колишній будинок інституту благородних дівиць, реконструйований в повоєнний час; забудовані в основному старовинними спорудами вулиці К. Маркса та Ф. Енгельса.

Ряд вулиць прокладено заново, деякі з'явилися на місці кривих провулочків і стежок. Серед них — Мечникова, бульвар Лесі Українки та інші. Там, де раніше були старі одноповерхові будиночки, з'явилися зразково упорядковані мікрорайони вулиць Січневого повстання, Суворова, Московської тощо.

Невпинно змінюється вигляд колишніх околиць Києва — Шулявки, Деміївки, Куренівки та інших,— виростають квартали нових жител, розширюються вулиці, упорядковується територія. На Шулявці, наприклад, до революції не було жодної школи, жодного культосвітнього закладу чи навіть багатоповерхового будинку. Тепер центральною артерією цього району став Брест-Литовський проспект — забудована сучасними спорудами

магістраль. Навколо промислових підприємств, яких чимало в Жовтневому районі, виросли нові житлові квартали. Тут цілий ряд навчальних, науково-дослідних інститутів, великий комбінат друку «Радянська Україна», де містяться редакції більшості періодичних видань.

Цілком сучасного вигляду набула площа Перемоги, в яку вливається бульвар Тараса Шевченка. Її домінантні риси — висотний будинок готелю «Либідь», універсальний магазин «Україна», монументальна споруда Державного цирку.

Реконструюється центральний район древнього Подолу. Це викликано передусім прокладанням нового радіуса метро, що проляже від Хрещатика до масиву Оболонь. За останні роки невпізнанно змінилася одна з центральних вулиць району — Фрунзе, де зведено десятки багатоповерхових житлових корпусів, нові споруди промислових підприємств, розбито мальовничий парк.

Ми вже говорили про Київ як про древнє і водночас вічно молоде місто. Та не центральні його вулиці і площі, навіть реконструйовані, визначають молодість міста. Його справжнє сучасне обличчя — це просторі, красиво сплановані масиви, що з'явилися на місці вчорашніх околиць і приміських сіл.

Гостям нашого міста, які їдуть з Бориспільського аеропорту і милуються чудовою панорамою Березняків, Ленінградської площі, Русанівки, важко повірити в те, що велике сонячне місто на Лівобережжі виросло за якихось півтора десятиліття. Його територія займає близько п'яти тисяч гектарів, фонд житлової площі становить майже шість мільйонів квадратних метрів, а населення наближається до півмільйона.

Характерно, що ряд масивів Лівобережжя зведено на місцях, раніше затоплюваних паводковими водами. Щоб

підвищити їх рівень, вперше в нашій країні застосовано метод гідронамивання грунту. Земснаряди подали сюди 13 мільйонів кубометрів дніпровського піску, зробивши надійний фундамент для нових селищ.

Одним з найкрасивіших, наймальовничіших масивів не тільки Лівобережжя, а й усього Києва вважається Русанівський. Ансамбль його споруд, вулиць, скверів невід'ємний від Дніпра та широкого каналу, що оточує весь мікрорайон. Кілька висотних будинків утворюють своєрідні центри композицій, вигнутий півколом фасад готелю «Славутич» вдало замикає ансамбль з боку мосту імені Є. О. Патона.

У 1972 році на Всесоюзному огляді досягнень радянської архітектури друге місце було присуджено житловому масиву Березняки, розташованому навпроти Русанівки. Рівнинний ландшафт тут не вражає одноманітністю завдяки вдало продуманому розміщенню будинків різної висоти — від 16—18-поверхових «свічок» до двоповерхових центрів побутового та торговельного обслуговування.

Найсучасніший вигляд має, мабуть, Комсомольський масив, що розкинувся обіч траси метрополітену. Над усіма спорудами тут домінує розміщений півколом житловий будинок завдовжки понад півкілометра. Він найбільший у нашому місті: тут 24 під'їзди, а в 1152 квартирах — майже чотири тисячі мешканців. Крім розмірів та незвичної форми, будинок-велетень відзначається й привабливим оздобленням з блискучої глазурованої плитки, що контрастує із зеленими лоджіями.

Майже 95 процентів усіх споруд на Комсомольському, Березняках та ряді інших житлових масивів Лівобережжя змонтовано з великих панелей. Саме завдяки успішному освоєнню індустріального методу будівництва —

монтажу споруд із великих залізобетонних панелей — київські будівельники змогли добитися таких швидких темпів робіт, звести навколо міста півтора десятка нових масивів, оновити обличчя багатьох центральних вулиць.

Водночас із комплексною забудовою Дарниці почав свою трудову біографію домобудівний комбінат № 1,

який першим у нашому місті взяв на озброєння прогресивну технологію будівництва «з коліс». Виготовлені на заводах комбінату конструктивні елементи — готові стіни із вмонтованими віконними та дверними блоками, стелі, розміром на кімнату, сантехнічні кабіни тощо доставляють на об'єкти в послідовності і в строки, необхідні для монтажу. Баштовий кран знімає їх з панелевозів і подає прямо на поверхи, без проміжного складування на майданчиках.

Саме на будовах цього комбінату народився київський швидкісний метод спорудження жител, взятий на озброєння будівельниками всієї країни. Одним з його ініціаторів був Герой Соціалістичної Праці Г. І. Донець, бригада якого змонтувала 144-квартирний будинок менш як за місяць.

Серед уславлених майстрів, чиїми руками відбудовано столицю Радянської України, зведено стільки сонячних кварталів,— Герої Соціалістичної Праці І. І. Бушма, Г. М. Сіра, В. Д. Турчак, М. Т. Глушко та багато інших.

З умовного київського будівельного конвейєра кожні 15 хвилин сходить готова квартира. В середньому 1300 тисяч квадратних метрів загальної житлової площі поповнюють щороку міський фонд. Одночасно стають до ладу школи, дитячі садки та ясла, магазини, ательє побуту, кінотеатри, спортивні та інші споруди.

Київ оточений суцільним кільцем нових житлових масивів. Основні лівобережні ми вже назвали, а на правому березі — це Першотравневий, Відрадний, Нивки, Микільська Борщагівка, Сирецький, Мінське шосе, Виноградар, Оболонь та інші.

Найбільшим масивом Києва невдовзі стане Оболонь. Він виростає на віддаленій околиці нового адміністративного району міста — Мінського, неподалік від Дніпра,

що створює його мешканцям вигідні кліматичні та ландшафтні умови. До того ж тут зводять будинки з поліпшеним плануванням квартир, найкраще обладнані магазини та побутові служби. На Оболоні мешкатиме близько 250 тисяч киян. Щоб здійснити такий велетенський обсяг будівельних робіт (а поруч розмістився ще один новий масив — Мінський) — виникла необхідність створити тут відповідну базу будівельної індустрії. Саме на Оболоні збудовано потужні заводи столярних і залізобетонних виробів та ряд інших підприємств.

Вже почалися роботи по забудові нових масивів: Виноградар, на проспекті Дружби народів, розроблено проект масиву Теремки, що розміститься поблизу Виставки досягнень народного господарства УРСР. Спорудження жител на великих вільних територіях переважатиме і в наступні роки.

У житті великого міста надзвичайно важливу роль відіграє транспорт. У Києві дедалі більше навантаження по перевезенню пасажирів припадає на метрополітен.

Будівництво київського метрополітену — одна з яскравих сторінок у літописі дружби і братерської взаємодопомоги радянських народів. Одразу ж після визволення столиці Радянської України від фашистських окупантів, коли на Заході ще гриміли бої, уряд СРСР прийняв рішення про будівництво Київського метро. Республіка ще не мала спеціалістів з цієї галузі, і розробку перших проектів здійснювали фахівці з Москви. Московські метробудівники готували кадри прохідників, щедро передавали свій досвід. Устаткування, конструкції, матеріали для підземної електрички надсилали підприємства з десятків міст Радянського Союзу.

Тепер київський метрополітен, перша ділянка якого була здана в експлуатацію наприкінці 1960 року, став

такою ж невід'ємною рисою міста, як уславлені каштани, сивий Дніпро. Діючий радіус, що простягнувся від Святошина до Лівобережжя, зв'язав не просто дві віддалені околиці, а найважливіші промислові райони — Жовтневий, Ленінградський, Дарницький, Дніпровський. Щодня швидкохідні голубі експреси перевозять понад півмільйона пасажирів.

Київський метрополітен цікавий і як архітектурна та інженерна споруда. Більшість підземних вестибюлів оздоблено мармуром, гранітом, скульптурами, тематичними панно.

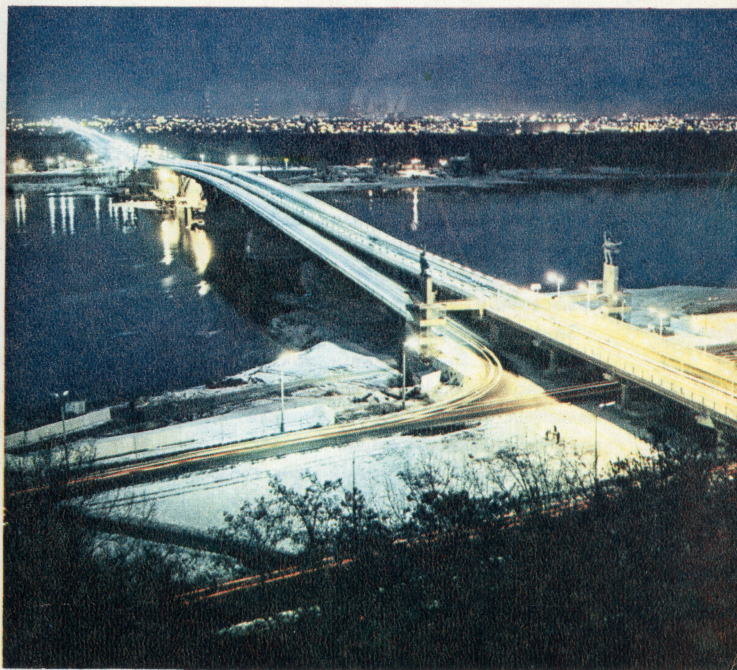
Перший радіус метрополітену налічує чотирнадцять станцій. На Лівобережжі — траса наземна.

При спорудженні метро було застосовано чимало інженерних новинок. Так, назву «київського» носить механізований прохідницький щит з ріжучим органом у вигляді планшайби, «київським» називають метод опорядження тунелів збірними конструкціями, вперше в практиці метробудування було опущено змонтовані на поверхні землі проміжні залізобетонні вестибюлі на станціях «Університет», «Завод «Більшовик» та «Арсенальна».

Нині будується новий радіус метро, який з'єднає Оболонь з Виставкою досягнень народного господарства УРСР. Перша його черга з трьома станціями проляже від Хрещатика до Червоної площі на Подолі.

Закінчується будівництво траси швидкісного трамваю. Цей зручний вид транспорту допоможе мешканцям Микільської Борщагівки протягом кільканадцяти хвилин дістатись до центральної частини міста.

Забудова Києва здійснюється за генеральним планом, розрахованим до 2000 року. Які ж його найхарактерніші риси?

Наше місто виникло і розвивається на березі важливої водної артерії. І значення Києва, як річкового порту, дедалі зростає. А от природні властивості Дніпра досі використовувались недостатньо, процент жител, розміщених у безпосередній близькості до води, ще дуже незначний. Генеральний план забудови виправляє цей

недолік. Переважна частина нового будівництва сконцентрується вздовж ріки.

На прикладі Березняків, Русанівки, Оболоні ми вже бачимо, як цей принцип втілюється в життя. В майбутньому нові масиви з 20—30-поверховими корпусами виростуть у південному напрямку — у районі сіл Позняки, Осокорки, Вишеньки, у північному — біля сіл Вигурівщини та Троєщини. Для цього доведеться виконати значний обсяг робіт по намиванню грунту, але витрати компенсуються за рахунок зручностей для майбутніх новосельців, до послуг яких будуть ріка, зелень, пляжі.

Звичайно, відбуватиметься і реконструкція старих районів міста. Значних змін, зокрема, зазнає територія між Червоноармійською вулицею та рікою Либідь, великий комплекс нових споруд виросте уздовж вулиці Урицького та в багатьох інших місцях.

Прекрасний завтрашній день столиці Радянської України. Старовинне місто оновлюється, молодіє. Адже кияни за прикладом трудящих столиці нашої Батьківщини — Москви прагнуть зробити його зразковим.

ПІСНЯ
ПРО ЩАСТЯ

Під час вашої мандрівки по Києву, можливо, зустрінеться вам симпатична середніх років жінка із Золотою Зіркою Героя Соціалістичної Праці на лацкані жакета. Це Ганна Мусіївна Сіра, бригадир опоряджувальників тресту «Київміськбуд-4». Її знають тисячі киян. Бо тисячі, навіть десятки тисяч мешканців столиці Радянської України живуть у будинках, споруджених цією скромною трудівницею. Сотням молодих юнаків і дівчат вона стала мудрою наставницею, прищепила любов до благородної праці будівельника.

Ганна Сіра приїхала відбудовувати зруйнований війною Київ. То була нелегка, але радісна, вдячна праця. Порядкуючи на будовах, дівчата часто співали. На роботі, в години відпочинку, а якось спробували свої сили на сцені клубу будівельників.

Тепер хор будівельниць знають не тільки в нашому місті. Виступали вони і в Кремлівському палаці, і за кордоном побували. І в цьому факті — ще одне яскраве підтвердження мудрих слів про те, що в нашій країні пісня і труд — поруч ідуть. Самодіяльна, потім професіональна сцена — цей шлях типовий для багатьох радянських, і в тому числі київських, митців. Хіба не так починали народні артисти Євгенія Мірошниченко, Дмитро Гнатюк та інші зірки пісні, танцю, слова, музики.

І як тут визначити межу — де кінчається мистецтво самодіяльне і де починається професіональне?

 Виступає Державний заслужений ансамбль танцю УРСР

Квітне культурне життя столиці Радянської України. Знайомлячись із щоденним репертуаром наших театрів, концертних залів, палаців культури, ви не одразу зробите вибір — де провести черговий вечір.

Заклично сяють вогні Київського державного академічного театру опери і балету УРСР ім. Т. Г. Шевченка, що на розі вулиць Леніна та Володимирської. У театральній трупі, основи якої закладалися вже в радянський час такими корифеями сцени, як І. Паторжинський, М. Литвиненко-Вольгемут, О. Петрусенко, З. Гайдай,— велика когорта талановитих співаків і танцюристів, а в репертуарі — кращі твори української, російської та зарубіжної класики. Народні артисти СРСР А. Солов'яненко, Д. Гнатюк, В. Калиновська, О. Потапова, Є. Мірошниченко, народний артист УРСР А. Мокренко та численні їхні колеги множать славні традиції колективу, радують слухачів і глядачів своїм щедрим талантом.

Театр опери і балету за визначні досягнення в розвитку культури та мистецтва удостоєний орденів Леніна і Трудового Червоного Прапора.

Цікавий репертуар у виконанні таких визначних майстрів сцени, як народні артисти СРСР Н. Ужвій, О. Кусенко, народні артисти УРСР П. Куманченко, А. Гашинський, Н. Копержинська, ви можете побачити в Київському державному ордена Леніна академічному українському драматичному театрі імені Івана Франка, що знаходиться на площі Івана Франка.

До революції в його приміщенні не звучала українська мова — царизм усіляко душив національну культуру. Справжній розквіт українського драматичного театру почався в роки Радянської влади. На його сцені виступали незабутні Г. Юра, А. Бучма, Ю. Шумський, Д. Мілютенко та інші талановиті актори.

Значних успіхів у розвитку драматичного мистецтва досяг колектив Київського державного ордена Трудового Червоного Прапора російського драматичного театру імені Лесі Українки. Його спектаклі, в яких беруть участь відомі майстри сцени — народний артист СРСР В. Добровольський, народні артисти республіки А. Роговцева, Ю. Мажуга, М. Рушковський, А. Решетников та інші,— користуються великою популярністю.

Недавно відзначив своє півстоліття Київський ордена Трудового Червоного Прапора театр юного глядача імені Ленінського комсомолу. Не одне покоління дітей виховувалося на його виставах, в улюблених героїв вчилося мужності, любові до Батьківщини.

Любителям музичної комедії пропонує широкий репертуар Київський державний театр оперети, що знаходиться на Червоноармійській вулиці, поблизу Центрального стадіону, найменших киян приваблює ляльковий...

Та цим не вичерпується багатогранне театральне життя столиці Радянської України. Впевнено заявляє про себе мистецька молодь. До її послуг — оперна студія Державної консерваторії імені Чайковського, театр-студія при інституті театрального мистецтва імені І. Карпенка-Карого.

Важко скласти уявлення про розквіт українського радянського мистецтва, не побувавши на концертах Державного симфонічного оркестру, хору імені Верьовки, Державної заслуженої капели бандуристів, капели «Думка», не відвідавши Державного цирку, Державної філармонії, не побачивши запальних танців у виконанні всесвітньо відомого ансамблю, яким керує народний артист СРСР П. Вірський, не взявши участь у традиційному фестивалі «Київська весна».

Так, Київ — місто театрів, концертних залів, мелодійної музики і веселої естради. Квітнуть його таланти, бо когорта митців весь час поповнюється численними аматорами. Адже в нашому місті понад 130 тисяч самодіяльних артистів, співаків, танцюристів, які об'єднуються в п'яти тисячах колективів.

Народний театр, народний хор або ансамбль — цими високими званнями відзначено немало аматорських колективів. Робітники промислових підприємств, будівельники, транспортники, службовці, студенти, школярі мають всі умови для розвитку і вдосконалення своїх здібностей.

На Брест-Литовському проспекті, неподалік корпусів науково-виробничого об'єднання «Більшовик», розмістився будинок культури робітників підприємства. Виробничники можуть навчатися тут у численних студіях, гуртках, показувати свою майстерність на сцені. Ще далі по цій магістралі — світла будівля із бетону та скла — будинок

культури авіаційного заводу, який зовнішнім і внутрішнім оформленням не поступається міським палацам культури.

Свої будинки культури мають дарницькі шовковики, залізничники, харчовики, вчені, вчителі — працівники найрізноманітнішого фаху. Тут же у світ чарівного

мистецтва входять і їхні діти, для яких теж організовано студії та гуртки.

В 1965 році на вулиці Січневого повстання, в районі площі Слави, збудовано Палац піонерів і школярів. Його архітектурні обриси вдало гармонують з мальовничим парковим оточенням. Флагшток у вигляді обеліску,

скло і бетон фасаду надають комплексові особливої урочистості.

Казковий палац може одночасно приймати до 2500 дітей. Кожному знайдеться заняття до душі — юним художникам і музикантам, артистам і технікам, натуралістам і астрономам. У просторому актовому залі можна подивитись цікавий концерт, взяти участь у диспуті.

Між Бессарабською площею та Центральним стадіоном у 1960 році виріс велетень із скла і алюмінію — Палац спорту. Споруджено його за проектом архітекторів М. Гречини, О. Заварова та інженера В. Реп'яха. Тут відбуваються не тільки різні спортивні змагання, а також концерти, театралізовані вистави, збори. Частина залу для глядачів легко перетворюється на льодову арену, де розгортаються захоплюючі поєдинки хокеїстів, виступає балет на льоду. Зал палацу може вмістити одночасно 12 тисяч глядачів.

А майже поруч, на вулиці Саксаганського, в 1974 році споруджено Будинок кіно. В ньому три зали для перегляду художніх, хронікально-документальних та науково-популярних фільмів, конференц-зал, ресторан, бар, затишні фойє. Оригінальне оформлення інтер'єрів, де сучасні засоби виконання вдало поєднуються з народними мотивами.

У Києві збудовано новий телецентр, що має одну з найвищих у країні телевеж. Щовечора передаються три телевізійні програми. Все більшою популярністю користуються стрічки Київської студії телевізійних фільмів. Деякі її твори, наприклад, «Як гартувалася сталь», виходили і на зарубіжний телеекран.

Відзначаючи сьогоднішній високий рівень розвитку культури, мистецького життя Києва, ми ні на мить не забуваємо, який складний історичний шлях становлення

пройшли вони, який благотворний вплив справили і спрасляють на них великий російський народ, братні народи нашої багатонаціональної держави.

З однієї колиски вийшли російський та український народи, з одного джерела беруть наснагу їхні культури, тісні, нерозривні узи зв'язують їх. Ці зв'язки ми простежуємо і в давньому минулому, і в сьогоденні.

УР СР
...СТВО ПРИНАДЛЕЖИТ НАРОДУ

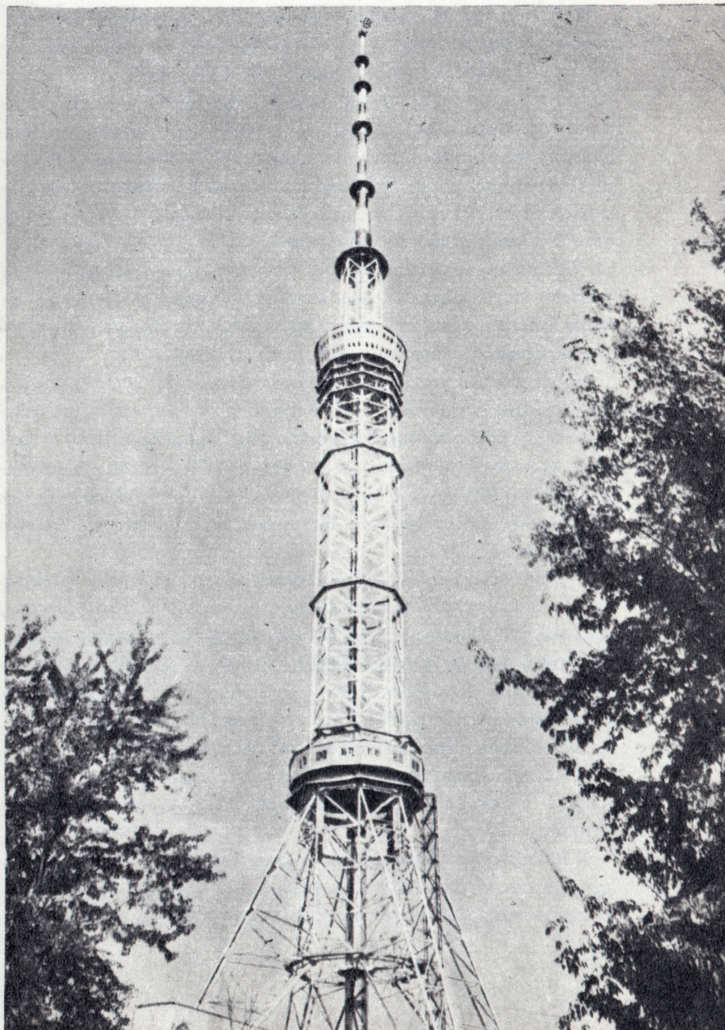
На Печерську, біля будинку Верховної Ради УРСР, зберігся маленький будиночок, де бував безсмертний Пушкін. Скромне погруддя поетові, як данина народної любові, було встановлене ще в передреволюційний час біля будинку, де нині розмістився автомобільно-дорожній інститут. А в 1962 році у Пушкінському парку відкрито пам'ятник великому російському поетові, створений скульптором О. Ковальовим. На постаменті викарбувано короткий, але такий місткий напис: «Пушкіну — український народ».

Трохи вище площі Калініна, в провулку Шевченка,— ще один старий маленький будиночок. Тут у 1846 році жив великий український Кобзар, а тепер організовано літературно-меморіальний музей Т. Г. Шевченка. В експозиції дорогоцінні реліквії — особисті речі поета, його одяг, прижиттєві видання його творів тощо.

В останні роки проведено реконструкцію меморіального будинку.

У березні 1939 року, коли вся прогресивна громадськість світу відзначала 125-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка, навпроти університету, у сквері було відкрито пам'ятник Кобзарю, виконаний скульптором М. Манізером.

Про життя полум'яного поета-революціонера красномовно розповідає експозиція Державного музею Т. Г. Шевченка, що розмістився на бульварі його імені. У 24 його залах виставлено понад чотири тисячі експонатів, а всього у фондах налічується 35 тисяч матеріалів. В музеї зберігається понад 800 художніх праць Т. Г. Шевченка. Створений чверть століття тому, музей дедалі збагачується. Багато його експонатів розповідають про велику дружбу Т. Г. Шевченка з російськими революціонерами, митцями.

Кияни свято бережуть пам'ять про народних співців-поетів — російських і українських,— чия муза, чиє полум'яне слово хвилюють людство і сьогодні.

Улюбленою піснею київського пролетаріату, що кликала до боротьби за світлу долю, був хоровий твір «Вічний революціонер» на слова Івана Франка, написаний композитором Миколою Лисенком. Революціонер-демократ І. Франко не раз бував у Києві. У будинку по вулиці Леніна, де він зупинявся, зараз діє середня школа його імені, у сквері біля українського драматичного театру встановлено пам'ятник великому Каменяреві. Його відкрито в 1956 році. Бронзове погруддя виконали скульптори А. Білостоцький та О. Супрун.

Меморіальні дошки на кількох будинках розповідають про те, що тут жила Леся Українка. На вулиці Саксаганського є будинок-музей уславленої поетеси. Її ім'я носить красивий бульвар, на якому в 1973 році споруджено сповнений ліризму і краси пам'ятник Лесі Українці. Він створений за проектом визначного скульптора Галини Кальченко.

У 1965 році площу біля театру опери і балету прикрасив монумент основоположникові української класичної музики М. Лисенку. Під безпосереднім впливом Миколи Віталійовича формувалася, зростала могутня когорта українських композиторів — К. Стеценко, М. Леонтович, Я. Степовий. Їх імена, як і імена П. Саксаганського, І. Тобілевича (Карпенка-Карого), М. Заньковецької та інших діячів українського народного театру, увічнені в назвах київських вулиць, викарбувані на меморіальних дошках.

З Києвом була пов'язана творча діяльність багатьох видатних письменників, композиторів, митців — представників російської культури XIX — початку XX століть. Про

це нагадують численні меморіальні дошки, які вшановують пам'ять великого пролетарського письменника Максима Горького, художників В. Васнецова, М. Нестерова та інших. Вони свідчать про те, що процес єднання двох братніх культур має великі і давні традиції.

У цьому можна ще раз пересвідчитись, оглянувши експозиції київських державних музеїв українського і російського мистецтва.

Державний музей українського мистецтва міститься в будинку по вулиці Кірова, 6, спорудженому на грані XIX і XX ст. за проектом В. Городецького в стилі старогрецького доричного храму.

Тут зібрано значну колекцію образотворчих робіт Т. Г. Шевченка, чий талант художника формувався під великим впливом К. Брюллова; чимало творів М. Пимоненка, який підтримував тісні зв'язки з передовими російськими художниками, зокрема, з І. Рєпіним; учня Рєпіна О. Мурашка, визначного живописця, графіка та ілюстратора І. Їжакевича, художників Ф. Красицького, Ф. Кричевського та інших. Вони утверджують реалістичні, демократичні основи українського образотворчого мистецтва.

У кращих полотнах О. Шовкуненка, Т. Яблонської, М. Дерегуса, В. Литвиненка, М. Глущенка та інших художників радянської доби відтворені героїчна праця, мужня боротьба нашого народу в роки громадянської та Великої Вітчизняної воєн, краса рідного краю. Фонди музею весь час поповнюються за рахунок творчості талановитої молоді.

Вулиця Рєпіна, 9,— така адреса Державного музею російського мистецтва. Цю скарбницю мистецьких шедеврів засновано в 1922 році, проте в зібранні є твори найдавніших часів. У глядачів викликає інтерес колекція

старовинних ікон, деякі з них відносяться ще до часів Київської Русі. Широко представлено класичний російський живопис полотнами І. Шишкіна, В. Верещагіна, І. Айвазовського, В. Сєрова та багатьох інших, а також радянських художників.

Поруч, на вулиці Рєпіна, 15, розмістився Державний музей західного і східного мистецтва. У трьох його відділах — античного, західноєвропейського і східного мистецтва — представлені визначні скульптури, полотна відомих художників, графіка тощо.

У виставочних залах столиці Радянської України постійно влаштовуються експозиції живопису, графіки місцевих майстрів, пересувні виставки, демонструються вітчизняні і зарубіжні зібрання.

Київ — великий центр літературного життя республіки. Тут жили і творили такі визначні українські радянські поети, прозаїки і драматурги, як М. Рильський, П. Тичина, В. Сосюра, А. Малишко, О. Корнійчук, І. Кочерга... Їх імена увічнені не тільки у високопатріотичних творах, а й у назвах київських вулиць, бібліотек, шкіл. Тут і нині плідно працюють на літературній ниві Микола Бажан, Юрій Смолич, Олесь Гончар, Михайло Стельмах, Петро Панч, Юрій Збанацький, Павло Загребельний та інші побратими по перу, які натхненно оспівують нашу крилату радянську добу, нашого сучасника — людину-творця, людину-першовідкривача, активного будівника комунізму, утверджують у своїх творах принцип партійності і народності нашої літератури.

КВІТКА КАШТАНА

Здається, ніби в дні весняного буйноцвіття, коли Хрещатик потопає в білосніжній каштановій повені, чиясь дбайлива рука обережно зняла з дерева тендітну гілочку й прикріпила її над входом до монументального будинку-красеня. Відтоді навесні і влітку, в дні похмурої осені і морозної зими на фасаді виконкому міськради — квітка каштана. Вона вплетена в герб міста-героя.

І справді, наше місто неможливо уявити без розлогих каштанів і струнких тополь, духмяних лип і замріяних кленів. Загальна площа земель у межах міської смуги становить 78 тисяч гектарів, з них понад 51 тисяча гектарів — зелені масиви та насадження. На кожного киянина припадає 24 квадратні метри зелених насаджень. З якого б боку ви не під'їжджали до столиці України, вас неодмінно зачарує панорама приміських лісів та гаїв, неповторні пейзажі Голосієва, Святошина, Кончі-Заспи, Пущі-Водиці.

У Києві близько 240 парків, бульварів і скверів. Познайомимо вас з кількома парками культури і відпочинку, що простягнулися на дніпровських кручах.

Мабуть, не знайдеться жодного гостя нашого міста, який би не відвідав знамениту Володимирську гірку. Це улюблене місце відпочинку киян, звідки відкривається чудовий вид на Дніпро, золоті київські пляжі, далекі зарічні далі.

◀ *Ботанічний сад АН УРСР — зелена перлина міста*

Широкі сходи з площі Ленінського комсомолу повз приміщення філармонії ведуть у затишок тінистих алей Піонерського парку. В ньому є всі умови для відпочинку й веселого дозвілля — естрада, куди ви можете літнього вечора прийти на концерт, куток розваг і атракціонів, танцювальний майданчик, кінотеатр.

Ажурний пішохідний місточок, який повис над Петрівською алеєю, приведе вас з Піонерського парку в Першотравневий. Колись це був один парк. Історія його створення сягає в давнину. В середині вісімнадцятого століття, в одному з наймальовничіших куточків Києва, було закладено парк — водночас із спорудженням Царського палацу. Парк теж називався Царським. Буваючи в місті, його охоче відвідували О. С. Пушкін, Л. М. Толстой та інші видатні представники російської і української культури. Великий російський композитор П. І. Чайковський в одному із листів писав, що в цьому парку є такі чарівні куточки, «... де можна просиджувати з невимовною насолодою цілі години, милуючись красою краєвидів».

На початку двадцятого століття було прорізано гору і створено Петровську алею, яка відкривала вихід на Дніпровські схили. Відтоді парк поділився на два: Купецький (нині Піонерський) і Царський (нині Першотравневий). Царський парк до революції було огороджено і закрито для простих людей. Давно тут вже немає ніяких огорож. Та й сам парк не пізнати. Його реконструйовано: впорядковано алеї, висаджено чимало нових дерев, споруджено павільйони, весело дзюрчать струмені фонтанів. В теплі літні вечори кияни й гості міста охоче приходять сюди відпочити, послухати симфонічні концерти, які регулярно влаштовуються для цінителів музики.

За Першотравневим парком, від будинку Верховної Ради вбік станції метро «Арсенальна», широкою смугою простягнувся Радянський парк. Споруджені тут пам'ятники героям революції і Великої Вітчизняної війни нагадують, якою ціною дісталася нам радість мирної праці, чисте небо над головою, цвітіння дерев на дніпровських кручах.

Стрункі алеї та звивисті стежки на кручах ведуть до Зеленого театру, що вміщує до 4000 чоловік. Тут, під відкритим небом, можна подивитись кінофільм, побувати на концерті.

Розповідь про київські парки була б неповною, коли б ми не згадали чудовий Шевченківський парк напроти університету, парк Партизанської слави в Дарниці, Голосіївський парк імені Максима Рильського та інші. Усі не перелічиш. І все ж є дві зелені перлини, обійти які не можна. Це Центральний республіканський ботанічний сад Академії наук УРСР і університетський ботанічний сад імені академіка О. Фоміна. Площа першого — близько 170 гектарів, другого — 22 гектари. Сад імені Фоміна розташований в центрі міста, з тильного боку університету. В обох садах ви можете побачити представників флори усіх континентів. Особливо багата колекція рослин зібрана в дендрарії Центрального республіканського ботанічного саду Академії наук УРСР. Досить сказати, що тут привільно почувають себе 1300 видів різних дерев і чагарників, 1500 сортів плодоягідних рослин, 2500 сортів квітів.

З віддалених куточків міста голубі експреси метрополітену за лічені хвилини доставлять вас у Гідропарк, який за останні роки став одним з найулюбленіших місць відпочинку киян. Секрет такої популярності досить простий: з двох тисяч гектарів його площі близько п'ятсот — водна поверхня. І тому в жаркі дні сюди з'їжджаються десятки тисяч жителів міста, щоб позагоряти на сонці, скупатися, відпочити на свіжому повітрі. До їх послуг також Центральний пляж на Трухановому острові з ресторанами, буфетами, гардеробами, пунктами прокату речей, чудові впорядковані пляжі біля гирла Десни, на Довбичці та багатьох інших місцях.

Вся приміська зона Києва — це зона свіжого повітря, зона здоров'я. В Пущі-Водиці і Ворзелі, Ірпені та Кончі-Заспі, на берегах Дніпра, Київського моря, Десни розташувалися корпуси десятків санаторіїв і будинків відпочинку. Тут же численні здравниці київських підприємств, установ, інститутів — заводські профілакторії, дачі, студентські табори. У гущавині лісів розмістилися піонерські табори, де протягом літа набираються сил і здоров'я десятки тисяч київських школярів.

Дітям столиці України надано всі можливості для навчання, розширення кругозору, веселого і змістовного відпочинку. Побувайте в численних шкільних гуртках, і ви побачите прекрасні плоди невичерпної дитячої фантазії, юнацьких уподобань і захоплень, втілені в технічно досконалих моделях, в творах кінолюбителів, фотографів, на полотнах юних живописців.

А на Сирці діти мають справу не з моделями, а з справжніми локомотивами й вагонами. Щоправда, мініатюрними. Серце хлопчиків і дівчаток полонила дитяча залізниця — так звана Мала Південно-Західна. З яким задоволенням вирушають юні пасажири в рейси по прекрасному Сирецькому парку, розглядаючи з вікон станції «інженерні споруди» вздовж залізниці. І з ще більшим задоволенням виконують вони обов'язки залізничників — машиністів, провідників, диспетчерів.

Є в Києві місце, куди з великим інтересом приходять і діти, і дорослі. Це зоопарк. Він розташований на Брест-Литовському проспекті, неподалік від станції метро «Політехнічний інститут».

Для любителів спорту в столиці України чимало першокласних споруд. І, звичайно, флагманом серед них по праву вважається Центральний стадіон по Червоноармійській, 51, біля підніжжя Черепанової гори. У гігант-

ській двоярусній чаші стадіону вміщається до 100 тисяч любителів футбола, легкої атлетики, інших видів спорту. А скільки цікавих спортивних баталій розгортається на зелених полях стадіонів «Динамо», «Спартак», СКА, «Авангард» та інших, на голубих доріжках багатьох басейнів, численних майданчиках, у фізкультурно-тренувальних павільйонах. Серед киян багато чудових спортсменів. Усім любителям спорту добре відома київська футбольна команда «Динамо», яка прославилась високими спортивними досягненнями в Радянському Союзі і за кордоном.

Велика увага приділяється поліпшенню охорони здоров'я трудящих. В місті працюють науково-дослідні медичні інститути, невпинно розширюється мережа лікувальних закладів. Досить сказати, що тільки з початку дев'ятої п'ятирічки кількість ліжок у лікарнях збільшилась майже на 2500, споруджено дев'ять нових поліклінік, зокрема, на житлових масивах Нивки, Оболонь. Стала до ладу прекрасно обладнана студентська поліклініка.

Якщо ви гість нашого міста, то для вас воно, як правило, починається з готелю. Який обрати, де зупинитися? До ваших послуг — шістнадцятиповерховий готель «Москва» у районі площі Калініна, що виходить фасадом убік Хрещатика. В ньому понад 400 одно-, дво- і трикімнатних номерів, в яких можуть розміститися близько 1000 чоловік. Швидкісний ліфт доставить вас на будь-який поверх, у тому числі на терасу шістнадцятого поверху, звідки відкривається захоплююча панорама столиці України, задніпровських далей.

Неподалік від «Москви», на площі Ленінського комсомолу — готель «Дніпро». В ньому двісті комфортабельних номерів, кіоски для продажу сувенірів, майстерні

побутового обслуговування тощо. Добре відомі готелі «Україна» на бульварі Шевченка, 5; «Театральний» на вулиці Леніна, 17; «Дружба» на бульварі Дружби народів, 5; «Золотий колос» на проспекті 40-річчя Жовтня, 95; «Мир» на проспекті 40-річчя Жовтня, 70 та інші. Останнім часом сім'я київських готелів поповнилася трьома новачками-велетами: «Либідь» на площі Перемоги,

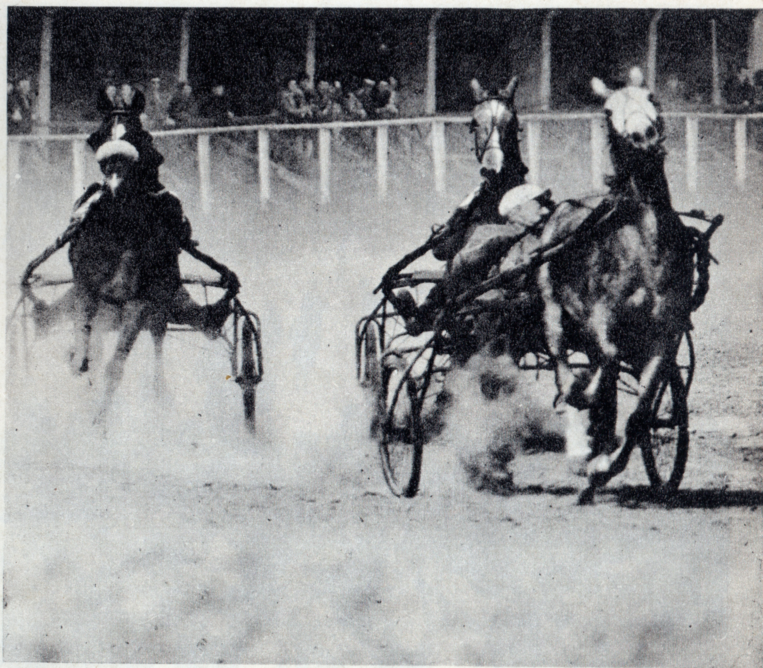

«Київ» на вулиці Кірова і «Славутич» на Русанівці. Сучасні інтер'єри, меблі зручних конструкцій створюють тут затишок. До послуг автотуристів кемпінги в Дарниці і Святошині.

В кожному з цих, а також і в інших готелях,— гарні ресторани. Є бари, кафе, буфети. Досвідчені майстри кулінарії пропонують відвідувачам великий вибір страв на будь-який смак. Широко представлені в меню страви української кухні — знаменитий борщ, вареники, котлети по-київськи тощо. До вподоби вам будуть вироби російської, грузинської, вірменської кухні, улюблені страви народів соціалістичних країн тощо. Останнім часом у місті споруджено ряд оригінальних за своїм архітектурним оформленням ресторанів, в яких приємно провести з друзями вечір, відсвяткувати день народження чи інше торжество,— «Млин», «Вітряк», «Мисливець», «Верховина» та інші.

Трохи статистики: в Києві 87 ресторанів майже на 13 тисяч місць, 630 кафе і буфетів на 26,4 тисячі місць, 1000 їдалень і чайних на 105 тисяч місць.

І ще одна промовиста цифра — в місті понад дві тисячі різних магазинів. Перелічити їх, звичайно, неможливо. Тому назвемо лише кілька — універмаг «Україна» на площі Перемоги, Центральний універмаг на розі вулиць Леніна і Хрещатика, магазини подарунків на вулиці Карла Маркса і бульварі Лесі Українки, магазини Ювелірторгу — «Перлина» на Хрещатику, «Каштан» на бульварі Шевченка та чимало інших. Завітайте до них, і ви придбаєте різноманітні вироби й сувеніри на згадку про перебування в столиці України. Багато в Києві гастрономів, інших продовольчих магазинів. Справжніми палацами торгівлі стали нові колгоспні криті ринки на вулицях Воровського, Горького та інших. На їх прилавках можна

зустріти всі дари, якими так багата щедра українська земля.

В Києві близько 1300 майстерень і ательє побутового обслуговування населення. Вони завжди готові прийти вам на допомогу, якщо треба полагодити одяг чи взуття, фотоапарат чи радіоприймач, пошити якусь річ, випрати білизну тощо. Кияни й гості міста добре знають

фірму «Світанок», що виконує найрізноманітніші побутові послуги. Добру славу завоювала і фірма торговельних послуг «Київ».

Для того, щоб краще пізнати наше місто, вам, ясна річ, доведеться скористатися міським транспортом. Тут є всі його види — від трамваю до метро. До речі, київський трамвай — перший у країні: його рух було відкрито в 1892 році. Сьогодні довжина трамвайних маршрутів досягає 260 кілометрів, по них курсують понад 750 вагонів. Протяжність тролейбусних трас — понад 200 кілометрів, лінії метрополітену — близько 19 кілометрів. Міськими магістралями перевозять пасажирів сотні автобусів і таксі.

Клімат Києва помірно континентальний, м'який. Середньорічна температура повітря плюс 7,2 градуса. Середня температура найтеплішого місяця, липня, плюс 19,5 градуса, найхолоднішого, січня,— мінус 5,8. У найжаркіші дні року ртутний стовпчик піднімається до цифри плюс 40, в найм処зніші опускається до цифри мінус 34. У середньому в районі Києва за рік опади становлять 600 міліметрів, а максимум їх перевищує 900 міліметрів.

Ось ви і ознайомились з нашим чудовим містом. Сподіваємось, воно залишить у вашому серці добрий і глибокий слід, запам'ятається назавжди.

Як ви думаєте їхати далі?

Теплоходом? Тоді спустіться до Дніпра фунікулером і від причалу річкового вокзалу вирушайте в путь широкою голубою магістраллю республіки.

Поїздом? Будь ласка, завітайте на залізничний вокзал. Звідси вдень і вночі ідуть пасажирські состави в найвіддаленіші куточки Радянського Союзу, а також у ряд зарубіжних країн.

Автобусом? Комфортабельні експреси від автовокзалу доставлять вас у багато міст і районних центрів республіки та в ряд міст Російської Федерації, Білорусії та ін.

Літаком? Тоді їдьте в Бориспіль або Жуляни. Це повітряні ворота Києва. З Борисполя стрімкі лайнери стартують у Москву, Ленінград, Сочі, Іркутськ, Хабаровськ та інші міста. Бориспіль — найсучасніший міжнародний аеропорт. У десять країн вирушають звідси крилаті машини.

В добру путь! До побачення! Приїздіть знову до нас у Київ!

КОРИСНІ ДОВІДКИ

НАУКОВІ ЗАКЛАДИ ТА ДЕЯКІ ВУЗИ

Президія Академії наук УРСР — Володимирська № 54

Університет ім. Т. Г. Шевченка — Володимирська № 60

Вища партійна школа при ЦК Компартії України — Рильський провулок № 10

Консерваторія ім. П. І. Чайковського — Карла Маркса № 1/3

Інженерно-будівельний інститут — Повітрофлотський проспект № 99/101

Інститут культури — Чигоріна № 20

Медичний інститут ім. О. О. Богомольця — бульвар Тараса Шевченка № 13

Інститут народного господарства ім. Д. С. Коротченка — Брест-Литовський проспект № 98/1

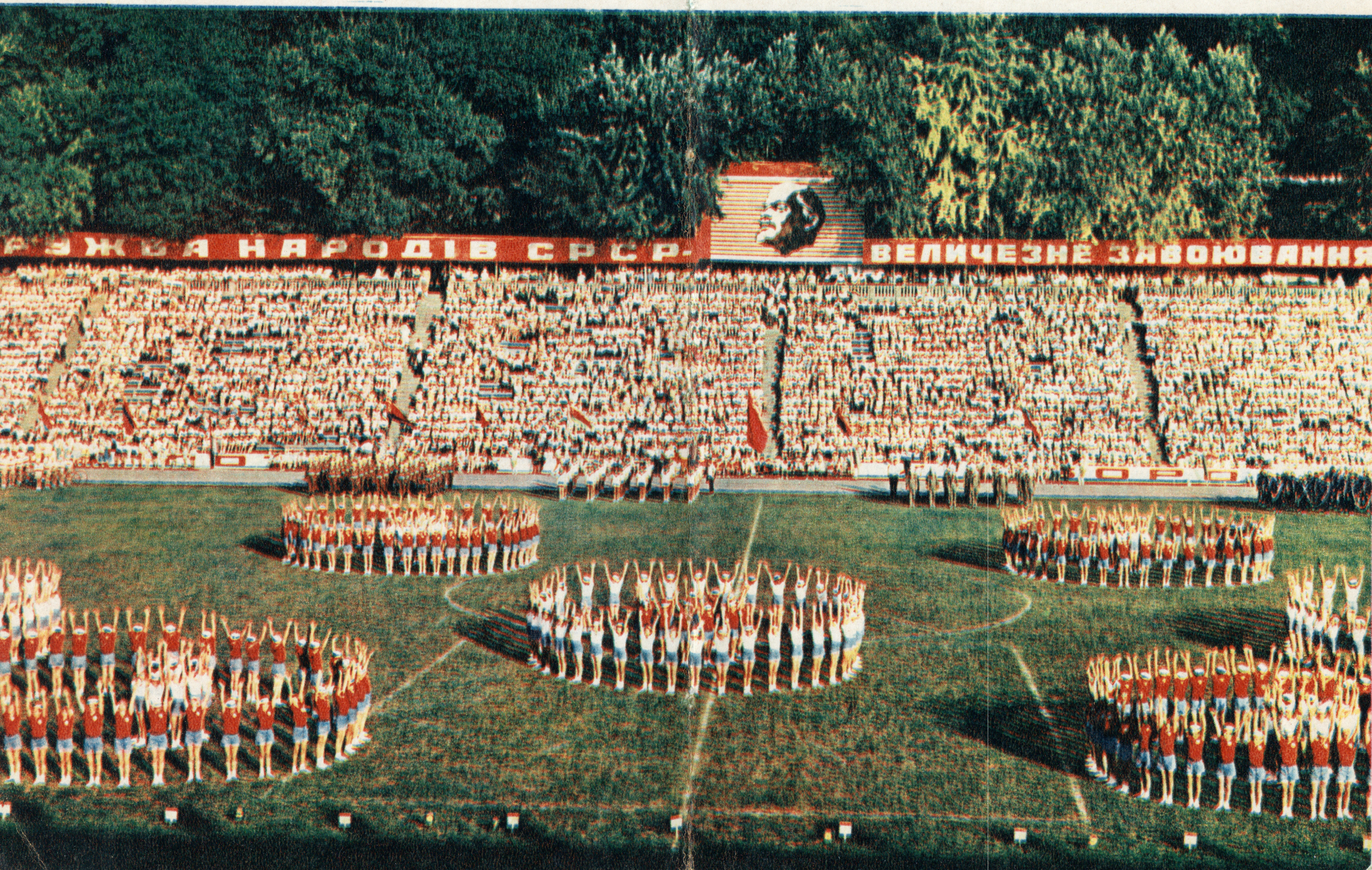
Педагогічний інститут ім. О. М. Горького — бульвар Тараса Шевченка № 22/24

Педагогічний інститут іноземних мов — Червоноармійська № 73

Політехнічний інститут — Брест-Литовський проспект № 39

Технологічний інститут легкої промисловості — Немировича-Данченка № 2

Технологічний інститут харчової промисловості — Володимирська № 68

РУЖБА НАРОДІВ СРСР-
ВЕЛИЧЕЗНЕ ЗАВОЮВАННЯ

ТЕАТРИ І КОНЦЕРТНІ ЗАЛИ

Опери та балету ім. Т. Г. Шевченка — Володимирська № 50

Український драматичний театр ім. Ів. Франка — площа Ів. Франка № 3

Російський драматичний театр ім. Лесі Українки — Леніна № 5

Оперети — Червоноармійська № 53

Юного глядача ім. Ленінського комсомолу — Рози Люксембург № 15/17

Ляльковий — Шота Руставелі № 13

Філармонія — Володимирський спуск № 2

Палац «Україна» — Червоноармійська № 103

Цирк — площа Перемоги

ОСНОВНІ КІНОТЕАТРИ

«Україна» — Карла Маркса № 5

«Київ» — Червоноармійська № 19

«Комсомолець України» — Свердлова № 17

«Перемога» — Чкалова № 79

Імені Довженка — Брест-Литовський проспект № 66

«Дружба» — Хрещатик № 25

«Орбіта» — Хрещатик № 29

Кінопанорама — Шота Руставелі № 19

Імені Ватутіна — Червоноармійська № 65

«Жовтень» — Костянтинівська № 26

«Дніпро» — Кірова № І-а

«Краків» — Русанівська набережна № 12

«Лейпціг» — проспект 50-річчя Жовтня № 6

«Ленінград» — Юрія Гагаріна № 7

«Нивки» — Щербакова № 58

«Супутник» — Іскрівська № 14

МУЗЕЇ І ЗАПОВІДНИКИ

Київський філіал Центрального музею В. І. Леніна — Володимирська № 57

Історичний музей — Володимирська № 2

Музей Т. Г. Шевченка АН УРСР — бульвар Тараса Шевченка № 12

Літературно-меморіальний будинок-музей Т. Г. Шевченка АН УРСР — провулок Т. Г. Шевченка № 8-а

Музей Лесі Українки — Саксаганського № 97

Музей українського образотворчого мистецтва УРСР — Кірова № 6

Музей російського мистецтва — Рєпіна № 9

Музей західного і східного мистецтва — Рєпіна № 15

Український державний музей історії Великої Вітчизняної війни — Чекістів № 8

Музей народної архітектури та побуту УРСР — Енгельса № 22

Музей театрального, музичного і кіномистецтва — Січневого повстання № 21 корпус 6

Музей Максима Рильського — Максима Рильського № 7

Музей геології — Леніна № 15

Музей зоології — Леніна № 15

Києво-Печерський державний історико-культурний заповідник — Січневого повстання № 21

Державний архітектурно-історичний заповідник «Софійський музей» — Володимирська № 24

НАЙБІЛЬШІ БІБЛІОТЕКИ

Центральна наукова бібліотека АН УРСР — Володимирська № 62

Історична бібліотека — Челюскінців № 17

Республіканська бібліотека ім. КПРС — Кірова № 1

Республіканська науково-медична бібліотека — Горького № 19/21

Науково-технічна бібліотека — Червоноармійська № 32

НАЙБІЛЬШІ ТОРГОВЕЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА

Універмаг «Україна» — площа Перемоги

Центральний універмаг — Леніна № 2

Магазин подарунків — Карла Маркса № 9

«Дитячий світ» — Хрещатик № 15/17

Магазин «Ювелірторгу» «Каштан» — бульвар Тараса Шевченка № 2

Магазин «Ювелірторгу» «Перлина» — Хрещатик № 19

Зразково-показовий універмаг «Художні вироби» — Червоноармійська № 23

Універсам — Гната Юри № 7

Магазин взуття № 17 — Хрещатик № 19/21

Будинок мод жіночого одягу «Силует» — Хрещатик № 27

Книжковий магазин видавництва АН УРСР — Кірова № 4

Магазин міжнародної літератури «Дружба» — Хрещатик № 30

Магазин «Пропагандист» — Леніна № 10

ЗАКЛАДИ ТРАНСПОРТУ І ЗВ'ЯЗКУ

«Аерофлот» (агентство) — бульвар Тараса Шевченка № 66

Філіал агентства «Аерофлот» — Карла Маркса № 6

Аеропорти — Київський і Бориспільський

Вокзал — Київ-Пасажирський

Каса попереднього продажу залізничних квитків — Пушкінська № 14

Річковий вокзал

Пристань приміського сполучення — Набережне шосе № 3

Автовокзал — Автовокзальна площа

Поштамт — Хрещатик № 22

РЕСТОРАНИ

«Верховина» — Святошино

«Вітряк» — проспект 40-річчя Жовтня № 150

«Динамо» — Кірова № 3

«Дніпро» — площа Ленінського комсомолу

«Дубки» — Стеценка № 1

«Інтурист» — Леніна № 26

«Кавказ» — Червоноармійська № 22

«Кукушка» (літній) — на схилах Дніпра

«Київ» — Кірова № 26/1

«Ленінград» — бульвар Тараса Шевченка № 4

«Лейпціг» — Свердлова № 24/39

«Либідь» — площа Перемоги

«Метро» — Хрещатик № 19

«Мисливець» — Гідропарк

«Млин» — Гідропарк

«Москва» — площа Калініна

«Наталка» — Бориспільське шосе

«Прага» — Виставка досягнень народного господарства УРСР, Голосієво

«Столичний» — Хрещатик № 5

«Театральний» — Леніна № 17

«Україна» — бульвар Тараса Шевченка № 5

ГОТЕЛІ

«Дніпро» — площа Ленінського комсомолу

«Дружба» — бульвар Дружби народів № 5

«Золотий колос» — проспект 40-річчя Жовтня № 95
«Інтурист» — Леніна № 26
«Київ» — Кірова № 26/1
«Ленінградський» — бульвар Тараса Шевченка № 4
«Либідь» — площа Перемоги
«Мир» — проспект 40-річчя Жовтня № 72
«Москва» — площа Калініна
«Першотравневий» — Леніна № 1/3
«Славутич» — Русанівка
«Театральний» — Леніна № 17
«Україна» — бульвар Тараса Шевченка № 5

ЗМІСТ

ДАЕН ЛЕОНИД АБРАМОВИЧ,
ПОЗНЯК ПАВЕЛ ИВАНОВИЧ

КИЕВ.
Краткий путеводитель

Политиздат Украины
(На украинском языке)

Редактор *Івченко В. А.*
Художнє оформлення *Міщенка О. М.*
Художній редактор *Личак Н. К.*
Технічний редактор *Таратута М. Я.*
Коректор *Таванець Л. І.*

Здано на виробництво 26.III. 1975 р. Підписано до друку 5. II. 1976 р. Формат 70×90 1/32. БФ 33725. Фіз.-друк. арк. 4,5. Ум.-друк. арк. 5,26. Обл.-вид. арк. 6,07. Зам. 5—935. Папір для глибокого друку. Тираж 75 000. Ціна 74 коп.

Політвидав України. Київ, Десятинна, 4/6.

Головне підприємство Республіканського виробничого об'єднання «Поліграфкнига» Держкомвидаву УРСР, м. Київ, Довженка, 3.